

Kooperatif Postası

KARINCA

AĞUSTOS 2021 YIL: 88 SAYI: 1016 ISSN: 1300-1450

*30 Ağustos
Zafer Bayramı
Kutlu Olsun...*

KARINCA

Yıl: 88 Sayı: 1016
Ağustos 2021

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

Hesaplarımız

T.C. Ziraat Bankası Anadolu Meydanı Şubesi
Hesap Nu: 7970378-5004
IBAN: 15 0001 0012 8207 9703 7850 04

Abone Şartları

Yıllık Abone Bedeli: 120 TL. (KDV Dahil)
Fiyatı: 10 TL. (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, airmail included Correspondence relating to
the review should be sent to

"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi
"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative
Association founded in 1931

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Basım Tarihi

6 Eylül 2021

Basım Yeri & Tasarım

GÜVEN MATBAACILIK

Ali Ferhat ÖREN

Kazım Karabekir Cad. 39/47 İskitler/ANKARA
Tel: 0312 342 02 82 Faks: 0312 342 02 32
info@guvenmatbaacilik.net

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
HAZAL OĞUZ HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALARIN YENİ BİÇİMİ: GRAMAJ HİLELERİ	5
YETER DEMİR USLU SAĞLIK HİZMETLERİNDE HASTA LOJİSTİĞİ SAĞLIK SİSTEMİ	12
MERAL ŞENER AFET SONRASI SOSYAL HİZMET	18
ERDAL ZORBA TÜRKİYE'DE HERKES İÇİN SPOR FEDERASYONUNUN YERİ VE ÖNEMİ	25
İRFAN ÜNVER NASRATTİNOĞLU ZAFER BAYRAMIMIZI KUTLARKEN...	34
SALTUK AZİZ GÖKALP KAMUDA BÜROKRASİNİN AZALTILMASI	38
SELEN BİTKİN DİJİTALLEŞEN DÜNYADA SOSYAL MEDYA	40
EMRULLAH GÜNEY NEVŞEHİR DEDİKLERİ ...	46

*Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.*

Başyazı

Değerli kooperatif dostları;

Ağustos ayı Türk milletinin tarihinde son derece seçkin bir aydır. Bu ay Orta Asya'dan gelen Türk boylarının Anadolu coğrafyasını ebedi Türk yurdu kılabilmek için ifade eden Malazgirt zaferine ev sahipliği yapmaktadır, aynı zamanda yedi düvele karşı verilen bağımsızlık mücadelesinin sonucunda milli mücadeleyi zaferle taçlandıran Büyük Taarruz da bu ayda gerçekleşmiştir. Malazgirt zaferi Anadolu'nun kapılarını Türklere açması bakımından önemliken Büyük Taarruz ile elde edilen zafer Anadolu'nun ebedi Türk yurdu olduğunun işaretidir.

Anadolu'yu yurt tutanlar da Anadolu'nun ebedi Türk yurdu olarak kalması için mücadele edenler de aynı aşk ile aynı azim ile ve aynı ahlak ile mücadelelerini taçlandırmışlardır.

Bu vesileyle Anadolu'nun büyük Türk milletinin ebedi yurdu olması için kapıların aralandığı Malazgirt Zaferi'nin 950. , Büyük Taarruzun ise 99. yılında kutluyorum. Bu toprakları vatan eden tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum.

2021 Ağustos ayı itibari ile tüm dünyada insanlığın bir çok büyük boyutlu kriz ile mücadelesi devam ederken "**İnsanlığın**" insanlık adına verdiği imtihanında başarılı olduğunu söylemenin de her geçen gün imkansızlaştığına şahit oluyoruz.

Bir yanda Afganistan'da yaşanan insanlık dramı, diğer tarafta devam eden **Covid-19** pandemisi uluslar arası gündemin ilk sırasındaki yerini korurken tüm dünyada yaşanan sel ve heyelan, orman yangını gibi çoğu insan kaynaklı afetlerin etkisi de artarak devam etmektedir.

2019 yılı sonlarında Çin'de başlayıp daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan **Covid-19** pandemisinin kaynağı olan Koronavirüs bilançosu da her geçen gün ağırlaşmaktadır.

Türkiye'de başlangıcın bugüne kadar vaka sayısı altı milyon üçyüzbine ulaşmış toplam vefat sayısı ise ellibeş bini aşmış durumdadır. Dünya genelinde vaka sayıları ikiyüz yirmi milyona vefat sayıları ise dört buçuk milyona yaklaşmıştır. Virüsün sürekli mutasyon geçirerek yeni varyantlarla insanlığın karşısına çıkması da pandemi ile mücadele kapsamında geliştirilen bir çok politikayı yetersiz hale getirmektedir.

Diğer taraftan küresel düzeyde yaşanan aşı eşitsizlikleri de pandeminin insanlığın ortak sorunu olmasına dönük boyutunun ortadan kaldırılmasını güçleştirmektedir.

İçlerinde ülkemizin de yer aldığı başta gelişmiş batı olmak üzere bazı ülkelerin aşya erişim noktasında sahip olduğu imkanlardan dolayı pandemi etkisi kısmen yönetilebilir nitelikte gibi görülse de gerek aşya erişimi olmayan ülkelerin yaygınlığı ve gerekse aşyaların varyantlar

üzerindeki etkisinin belirsizliği hala vaka sayılarının yeteri düzeyde kontrol altına alınmasını engellemektedir.

Her ne kadar ülkemizin de içinde olduğu bazı ülkeler toplum bağışıklığını sağlama düzeyinde aşılama oranına yaklaştıkları için, yaz aylarında başlatılan normalleşmenin önümüzdeki dönemde de devam edeceğini ve bu bağlamda en önemli kararlardan birisi olarak da her düzeyde eğitim-öğretimin yüz yüze başlayacağına yönelik politika açıklamaları yapılıyor ve kurumlar da bu doğrultuda çalışmalar yapıyor olsa da sonbahar aylarında pandeminin yeni kısıtlamalara neden olacak bir artış eğiliminde olmasına yönelik endişeler de tamamen ortadan kalkmış görünmemektedir.

Dünya sistemi için son derece önemli bir “**insanlık**” sınavı olan pandemi sınavında insanlığın sınıfta kaldığı ortadadır. Her şeyden önce ekonomik sebeplerden dolayı aşıya erişimi olmayan ülkelere yönelik, onların da aşıya erişimini sağlayacak politikalar uluslar arası toplum tarafından üretilememiştir.

Ekonomik bakımdan güçlü ülkeler “**gemisini kurtaran kaptan**” anlayışı ile önce ve sadece kenti toplumunun aşılmasına odaklanarak diğer dezavantajlı toplumlar için başta aşıya erişim olmak üzere pandeminin etkisini yönetmeyi mümkün kılacak politikalar üretmekte yetersiz kalmışlardır.

Aslında dünyadaki küresel aktörlerin, etkisi küresel boyutta olan bir çok sorunun çözümünde yetersiz kalmaları **Covid-19** pandemisinden ibaret değildir. İklim değişikliği başta olmak üzere insan kaynaklı etkinliklerin yarattığı çevresel tehditlerin yönetilmesine dönük çevresel güvenlik politikalarında da küresel düzeyde tüm insanlığın ortak faydasını inşa etmeye dönük politikaların temenniden öteye geçerek uygulanma imkânı bulamıyor olması, küresel karar alma sistemindeki aktörler ve bu aktörlerin rol dağılımındaki dengesizlikten kaynaklanmaktadır.

Çözüm, küresel aktörlerin kendileri için faydalı/iyi olan kararları almak ve uygulamak için tüm dünya kaynaklarına tahakküm etmesini esas alan hakim paradigma yerine öncelikle küresel karar alma aktör yapısının adil bir çerçevede yeniden düzenlenmesi ve karar alma ilkelerinin insani, ahlaki ve hukukilik bağlamında adil, iyi ve doğru karar almak ilkesine odaklanmasından geçmektedir.

Karınca dergisinin 1016. sayısı vesilesi ile tüm kooperatif dostlarına bereketli hasatlar, sağlıklı ve mutlu günler diliyorum. İki yıl aradan sonra yüz yüze başlayacağını umduğumuz 2021-2022 eğitim öğretim yılında tüm öğrencilerimize ve öğretmenlerimize de başarılar diliyorum.

HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALARIN YENİ BİÇİMİ: GRAMAJ HİLELERİ

Hazal OĞUZ*

Giriş

Firmaların kar elde etme gagesine hizmet edecek şekilde, tüketicilerin tanıtılan ürünü satın almaları için ikna edilmesini amaçlayan mesaj ve sunumlar reklam ve ticari uygulama kabul edilmektedir. Bu itibarla, tüketicilerin ikna edilerek satışların artırılması ve nihayetinde kar elde edilmesi amacıyla hizmet eden bu türden uygulamalar, kimi zaman bu amaca ulaşmak için yanıltıcı ve yanlış bilgilerle tüketicilerin aldatılmasının aracı olmaktadır. Bu ise aldatıcı reklam kavramını ortaya çıkarmış ve tüketicilerin doğruluk ve dürüstlükten uzak aldatıcı reklamlara karşı korunması için yasal düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır.

Tıpkı aldatıcı reklamlar gibi yine – birazdan ayrıntılarına değineceğimiz - ilgili yönetmelikte düzenleme altına alınan haksız ticari uygulamalar konusu kritik öneme sahiptir. Nitekim anayasanın 172 nci maddesinde açık bir şekilde “**Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder**” hükmü belirtilmiştir.

Bu bağlamda, normlar hiyerarşisinde sonraki halkalardan biri olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da (TKHK) kanunun amacı kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemek şeklinde ifade edilmektedir.

Tam da bu noktadan hareketle işletmelerin haksız ticari uygulama gerçekleştirmeleri hem tüketicilerin bilgi eksikliğinin istismar edilmesi hem de ekonomik çıkarlarının zedelenmesi anlamına gelmektedir. Benzer şekilde Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği de tüketiciye yönelik her türlü ticari reklam ile haksız ticari uygulamayı kapsamakta ve tüketicileri haksız ticari uygulamalara karşı korumayı amaçlamaktadır. Yönetmeliğin üçüncü kısmında, bu çalışmanın konusu olan haksız ticari uygulamalar hüküm altına alınmıştır (28 ila 31 inci maddeler).

* *Ticaret Uzmanı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü*
[hazal.oguz@ticaret.gov.tr](mailto: hazal.oguz@ticaret.gov.tr)

1. Kavramsal ve Hukuki Olarak Haksız Ticari Uygulamalar

Haksız ticari uygulama yasağı, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 62 nci maddesi ile genel olarak düzenlenmiş olup; Kanun'un 61 ila 63 üncü madde hükümleri ve 84 üncü maddesine dayanılarak Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği ile ayrıntılı hükümlere bağlanmıştır. Ancak onun öncesinde kavramın ve pratiğin ülkemizdeki hukuk sistemine nasıl kazandırıldığını hatırlatmak yerinde olacaktır.

Haksız Ticari Uygulamalar Direktifi, tüketicilerin ekonomik çıkarlarının korunması ve Avrupa iç pazarının etkin biçimde işlemesi amacıyla 11.05.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir (*Avrupa Komisyonu, 2005*).

Söz konusu düzenleme tam uyumlaştırma prensibi ile kabul edilmiştir. Bu yönü ile Direktifin Türk tüketici hukukuna nasıl kazandırıldığı büyük önem taşımaktadır.

28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun; **“Ayrılmış mal ve Hizmetler”, “Tüketici Sözleşmeleri”, “Tüketici Kredileri”, Konut Finansmanı”, “Ön Ödemeli Konut Satışı”, Diğer Tüketici Sözleşmeleri”, “Tüketicinin Bilgilendirilmesi ve Menfaatlerinin Korunması”, Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar” ve “Tüketici Kuruluşları”** gibi kapsamlı bölümlerden oluşan özel bir kanundur. 4077 sayılı Kanun'un yerine kabul edilen 6502 sayılı **TKHK** ile birlikte, çıkarılan 23 yönetmelik ile de mevcut tüm yönetmelikler revize edilmiş ve bunun yanında bazı yönetmelikler de ilk defa düzenlenmiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi'nde yayınlanan **“Tüketici Hukukunda Haksız Ticari Uygulamalar ve Uygulama Örnekleri”** başlıklı kapsamlı çalışmada Ceylan (2020), Türk tüketici hukukunun kaynağı olan Avrupa Birliği Hukukundan ve buradaki gelişmelerin, iç hukukumuza yansıtıldığından söz ederek haksız ticari uygulamaların 4077 sayılı mülga Kanun'a nazaran 6502 sayılı Kanun'daki önemli değişikliklerden biri olduğunu vurgular. Nitekim eski kanunda haksız ticari uygulamaların düzenlenmemiş olduğu görüldüğünde, bu değişiklik dönüm noktalarından biri kabul edilebilir.

Avrupa Birliği Direktifi'nin 2 nci maddesine göre “tüketiciye yönelik ticari uygulamalar” ifadesi ile, ticari uygulamada bulunanın tüketiciye yönelik promosyon veya satış veya bir ürünün sunuşu şeklinde olabilen her türlü dava, ihmal, davranış, yöntem veya reklam veya pazarlama dahil olmak üzere her türlü ticari iletişim şekli belirtilmektedir. Ticari uygulamalar indirimli satışlar, reklamlar gibi tüketicilerin kararlarını etkileyen uygulamalardır.

Öte yandan, ulusal mevzuatta yer aldığı şekliyle **“Tüketiciye yönelik ticari uygulama”**dan ile bir mal veya hizmetin tüketicilere tanıtımı, satışı veya tedariki ile doğrudan bağlantılı olarak ticari uygulamada bulunan tarafından gerçekleştirilen eylem, ihmal, davranış biçimi, beyan, reklam ve pazarlama da dahil olmak üzere her türlü ticari uygulama anlaşılmalıdır (*Özer, 2016*).

Bahse konu ticari uygulamalar, işletmelerden tüketicilere yönelik uygulamalardır. Şunu da belirtmek gerekir ki işletmelerden işletmelere yönelik uygulamalar kapsam içerisinde değerlendirilmemektedir.

Bununla birlikte, Haksız Ticari Uygulamalar Direktifi amaç itibarıyla tüketicinin korunması noktasında 6502 sayılı **TKHK** kadar geniş kapsamlı değildir. Nitekim, Direktif'in amacı; tüketicilerin ekonomik çıkarlarının korunması olarak belirtilirken, **TKHK**'da ise, *“Bu kanunun amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirme ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir”* şeklinde Direktif'e göre daha geniş bir ifade ile hüküm altına alınmıştır. Direktif'te yer alan bazı

hükümler tüketicilere sağlık ve güvenlikle ilgili koruma sağlasa da bu doğrudan bir amaç olarak belirtilmemiş, Direktif'in dolaylı sonuçlarından birisi olmuştur.

6502 sayılı Kanun içerisinde; reklam ve haksız ticari uygulamalara ilişkin hükümler, “**Ticari Reklam**” ve “**Haksız Ticari Uygulamalar**” başlıkları altında 61 nci ve 62 nci maddelerde düzenlenmiştir. Zira her iki düzenlemenin amacı da temel olarak, tüketicilerin bir mal veya hizmete ilişkin satın alma kararı verme aşamasında sıkça karşılaştıkları ve onları ikna etmeye çalışan, ağırlıklı reklam faaliyetleri olmak üzere, her türlü iletişim aracına karşı korunmalarını sağlamaktır (Selim, 2017). Kanun'un 62 nci maddesinin 1 inci fıkrasında, “*Bir ticari uygulamanın; mesleki özenin gereklerine uymaması ve ulaştığı ortalama tüketicinin ya da yöneldiği grubun ortalama üyesinin mal veya hizmete ilişkin ekonomik davranış biçimini önemli ölçüde bozması veya önemli ölçüde bozma ihtimalinin olması durumunda haksız olduğu kabul edilir. Özellikle aldatıcı veya saldırgan nitelikte olan uygulamalar ile yönetmelik ekinde yer alan uygulamalar haksız ticari uygulama olarak kabul edilir. Tüketicilere yönelik haksız ticari uygulamalar yasaktır*” hükmüne yer verilerek Direktif ile benzer şekilde, belirli temel ilkeler kanunla belirlenmiş ve böylece ilerde ortaya çıkması muhtemel uygulamalara karşı da tüketicilerin korunması amaçlanmıştır.

Diğer yandan, yönetmelikte öncelikle haksız ticari uygulama yasağına ilişkin genel bir hüküm konmuş (**28 inci madde**); daha sonra sırasıyla aldatıcı eylemler (**29 uncu madde**), aldatıcı ihmaller (**30 uncu madde**) ve saldırgan ticari uygulamalar (31 inci madde) ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu uygulamalarla birlikte, Yönetmelik'in “**Haksız Ticari Uygulamalar Olarak Kabul Edilen Örnek Uygulamalar**” başlıklı ekinde belirtilen örnek uygulamaların her halükarda haksız ticari uygulama olarak kabul edileceği de belirtilmiş bulunmaktadır.

Yönetmeliğin üçüncü kısmında yer alan “**haksız ticari uygulama yasağı**” başlıklı 28 inci maddede “**Bir mal veya hizmete ilişkin tüketici işleminden önce, işlem sırasında veya işlem sonrasında haksız ticari uygulama yapılamaz**” hükmüyle bu tür uygulamaların kesin olarak yasak olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu hüküm ile birlikte değerlendirilmesi gereken ve atıfta bulunulmasının yerinde olduğu düşünülen Kanun'un 62 nci maddesinde “**(2)Ticari uygulamanın haksız olduğunun iddia edilmesi hâlinde, ticari uygulamada bulunan, bu uygulamasının haksız ticari uygulama olmadığını ispatla yükümlüdür**” ifadesiyle haksız ticari uygulamada bulunulmadığının ispat sorumluluğu uygulamada bulunanın üzerine bırakılmış, “**(3)Haksız ticari uygulamanın reklam yoluyla gerçekleştirildiği hâllerde bu Kanunun 61 inci maddesi hükümleri uygulanır**” ifadesiyle de haksız ticari uygulamanın bu kez reklam yoluyla gerçekleşmesi hallerinden söz edilmektedir. Burada kasıt, ülkemizde reklamların denetiminden sorumlu idari otorite olan Ticaret Bakanlığı'na bağlı Reklam Kurulu'nun kanunla, haksız ticari uygulamalara karşı tüketiciyi koruyan düzenlemeler yapmaya, bu hususlar çerçevesinde inceleme yapmaya ve gerektiğinde denetim yapmaya yetkili merci olmasıdır.

Dolayısıyla haksız ticari uygulamaların reklam yoluyla gerçekleştirilmesi durumunda, ticari reklamlarla ilgili hükümler uygulanacağı ve denetimin Reklam Kurulu tarafından yapılacağı vurgulanmaktadır (*Tüketici Akademisi, 2021*).

Reklam Kurulu, **TKHK**'nın 77 nci maddesi hükmü gereği ticari uygulamanın hukuka aykırılığını tespit ederse – tıpkı aldatıcı - yanıltıcı reklam ve tanıtımlara uygulanacak cezalar gibi - bu uygulamanın üç aya kadar tedbiren durdurulmasını, durdurulmasını, durdurulması ile aynı anda haksız ticari uygulamada bulunan kişiye/işletmeye idari para cezası verilmesine karar verebilir.

Yine ilgili Yönetmeliğe uygun olmayan ticari uygulamanın daha sonra telafi edilmesi, ticari uygulamada bulunanın tespit edilen aykırılığa ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

2. Aldatıcı Eylemler, Aldatıcı İhmaller ve Saldırgan Ticari Uygulamalar

Yönetmelikte; belli kriterler ve örnekler ile konu somutlaştırılmış ve anlaşılmasının kolaylaştırılması hedeflenmiştir.

Bir önceki bölümde anılan Avrupa Birliği Direktifi kapsamında düzenlenen aldatıcı eylemlerin aşağıdaki 3 yolla (md.6(1), md.6(2)(a) ve b) gerçekleştiği söylenebilir;

- Aldatıcı veya yanlış bilgi içermesi
- Rakip firmaların ürünleri ile ilgili kafa karışıklığına yol açmak
- Davranış kuralları ile belirlenmiş taahhütlere uymamak.

Diğer yandan, ulusal mevzuatımıza bakıldığında, Yönetmelik ekinde yer alan örnek uygulamalar listesi birçok farklı duruma özgü öngörülmüş, spesifikleştirilmiş ve tüketicilerin olası aldatılmasının önüne geçmeyi hedeflemektedir. Yanlış bilgi içeren veya verilen bilgiler doğru olsa bile sunulduğuna dair bütün koşullar değerlendirildiğinde, ortalama tüketiciyi aldatan ya da aldatmaya elverişli olan ticari uygulamalar, tüketicinin normal şartlar altında taraf olmayacağı bir hukuki işleme taraf olmasına yol açıyor yahut yol açma olasılığı yaratıyor ise aldatıcı kabul edilir.

Tüketicileri aldatan ya da aldatma ihtimali bulunan eylemlerin hangi hususlarda söz konusu olabileceği, Yönetmeliğin 29 uncu maddesinde sıralanmıştır.

Buna göre;

- Bir mal ya da hizmetin varlığı, mahiyeti, tedariki, faydası, riski, uygulaması, içeriği, aksesuarları, satış sonrası hizmetleri, üretim yöntemi ve tarihi, ifası, amaca uygunluğu, miktarı, teknik özellikleri, menşei, kullanımından beklenen sonuçları, üzerlerinde yapılan test ve kontrollerin sonuçları, çevreye olan etkileri ve diğer önemli özellikleri,
- Ticari uygulamada bulunanın taahhütlerinin kapsamı, pazarlama sürecinin mahiyeti, sponsor desteği, yetkili otoriteler tarafından mal veya hizmetin onaylandığına ilişkin ifade veya sembolleri,
- Bir mal veya hizmetin fiyatı, fiyatının hesaplanma yöntemi, ödeme koşulları ya da belirli bir fiyat avantajı,
- Tüketicinin sahip olduğu yasal haklar veya karşılaşılabileceği riskler,
- Bir mal veya hizmete ilişkin servis, yedek parça, değiştirme veya tamir hizmetleri,
- Ticari uygulamada bulunanın veya temsilcisinin; kimliği, mal varlığı, yetenekleri, statüsü, kurum veya kuruluşlara üyelik bilgileri, sahip olduğu ticari haklar, fikri ve sınai mülkiyet hakları, yetkili otoritelerden ödül ve nişan kazanmış olması gibi nitelikleri, sıfatları, unvanları ve diğer hakları hususlarında tüketicileri aldatan ya da aldatma ihtimali olan eylemler aldatıcı eylem olarak değerlendirilecektir.

Öte yandan Yönetmeliğin 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında ise ortalama tüketicilerin ekonomik davranış biçimini önemli ölçüde bozan veya bozma ihtimali bulunan iki grup ticari uygulama ayrıca aldatıcı kabul edilmektedir. Buna göre bir ticari uygulamanın;

- Rakibin malı, hizmeti, markası veya diğer bir ayırt edici özelliği ile karışıklığa sebep olunması

- Ticari uygulamada bulunanın, faaliyet alanına veya belirli bir ticari uygulamaya ilişkin düzenlenmiş davranış kurallarında yer alan yükümlülüklerle uymamasıdır.

Yönetmeliğin 30 uncu maddesi gereğince ticari uygulamada bulunan kişinin bir hukuki ilişki kurmak amacıyla, tüketiciye yönelttiği öneride önemli bir bilgiyi gizlemesi ya da öneriyi anlaşılabilir bir biçimde veya uygun olmayan bir zamanda sunması yahut amacı açıkça belli olan ticari uygulamanın amacını tüketiciye bildirmemesi ve bu durumların, ortalama bir tüketicinin normal şartlar altında taraf olmayacağı bir hukuki işleme taraf olmasına yol açması ya da yol açma olasılığının bulunması halinde aldatıcı ihmalin varlığı kabul edilir.

Son olarak Yönetmeliğin 31 inci maddesi, yasak kapsamına giren saldırgan ticari uygulamalar hakkında genel bir tanım vermektedir. Hükme göre, saldırgan bir ticari uygulamanın varlığından söz edilmesi için üç unsur aranmıştır:

- Taciz, fiziksel şiddet, cebir veya haksız tesir yoluyla,
- Ortalama tüketicinin bir mal ya da hizmete ilişkin seçim veya davranış özgürlüğünün önemli ölçüde bozulması veya bozma olasılığının yaratılması ve bu sebeple,
- Tüketicinin normal şartlar altında taraf olmayacağı bir hukuki işleme taraf olması veya taraf olma olasılığının artması gerekir.

Güncel değişikliklere geçmeden önce konuyla ilgili daha somut örnekler verilmesinde fayda görülmektedir. Örneğin, yetkili otoritelerden gerekli izinleri almaksızın bir oyuncak ürünü üzerinde ürün güvenliğine yönelik **AB** mevzuatında yer alan **CE** işareti gibi bir işaret kullanılması aldatıcı ticari uygulama kabul edilir.

Yine birtakım ürün-hizmetler için **“Sağlık Bakanlığı onaylıdır” “Tarım ve Orman Bakanlığı’ndan onaylanmış ürün”** vb. ifadelerle yer verilmesi **“gerçeğe aykırı olarak, bir davranış kuralının kurum veya kuruluşlarca onaylandığını iddia etmek”** kapsamına gireceğinden aldatıcı eylem olarak değerlendirilmektedir.

Yanı sıra, bir seyahat acentesinin varış noktasında bir salgın hastalık durumunun meydana geldiğini bilmesi durumunda tüketiciyi uyarmaması aldatıcı ihmal olarak nitelendirilebilecektir. Ayrıca potansiyel bir müşterinin evine giren satıcının kurmaya çalıştığı hukuki ilişkinin kurulmaması durumunda evden ayrılmayacağı izlenimi vermesi veya devre mülk satışı için tüketicinin davet edildiği, şehirden uzak tesisten, sözleşme kurulmadan ayrılmayacağı izlenimi verilmesi saldırgan ticari uygulamalar olarak nitelendirilebilecektir.

3. Ticari Reklamlar ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinde Gerçekleştirilen Güncel Değişiklik

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 3 Şubat 2021 tarih ve 31384 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Nisan’da yürürlüğe gireceği düzenlenmiştir. Söz konusu değişiklikte şu ifadeler yer almaktadır;

“10/1/2015 tarihli ve 29232 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinin “Haksız Ticari Uygulama Olarak Kabul Edilen Örnek Uygulamalar” başlıklı ekinde yer alan “A-Aldatıcı Ticari Uygulamalar” başlıklı bölümüne aşağıdaki bent eklenmiştir.

“20) Tüketicilere sunulan bir malda birim fiyatını farklılaştıracak şekilde adet, uzunluk, ağırlık, alan, hacim ölçüleri ve benzeri unsurlarından birinde değişiklik yapılmasına rağmen, değişiklik yapılmadığı izlenimi uyandıran yanıltıcı ambalajlama uygulamaları.”

Buna göre, Yönetmelikle gıda, temel tüketim, kozmetik ve temizlik ürünlerinde yapılan gramaj oyunlarına idari para cezası uygulanacağını hüküm altına alınmıştır.

Son dönemde, tüketicilerden başta gıda olmak üzere temel tüketim, kozmetik ve temizlik ürünlerinin gramaj, adet ve benzeri hususlarında azaltma yapılarak gizli zam uygulandığına yönelik Bakanlık'a gelen şikayetlerin yoğunlaşmasıyla buna yönelik olarak inceleme başlatılmıştır.

Yapılan incelemelerde bazı ürünlerin gramajların azaltılmasına rağmen ürünlerin değişiklikten önceki ambalajında herhangi bir farklılaştırma yapılmadan, satış fiyatı aynı tutularak ancak birim fiyatları artırılarak satılmaya devam edildiğinin tespit edildiği ifade edilmektedir (*Ticaret Bakanlığı, 2021*)

Ticaret Bakanı Sn. Pekcan, tüketicilerin benzer ambalajla satışa sunulan ürünlerdeki gramaj azaltılmasını fark edemediğini, böylelikle ürünlerin fiyatlarında zımni artış yapıldığını kaydederek bu durumun, tüketicilerin ekonomik çıkarlarında kayba neden olacak nitelikte olduğu değerlendirildiğinden tüketicilerin doğru bilgilendirilmesi ve yanıltılmalarının önüne geçmek amacıyla düzenleme yaptıklarını vurgulamaktadır.

Dolayısıyla gerçekleştirilen bahse konu düzenleme ile gramajı azaltma yoluyla tüketicileri mağdur eden gizli zam uygulamalarına 114 bin 326 liraya varan idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu konunun diğer bir boyutu da söz konusu düzenleme ile marka ve tasarım hakkı sahiplerine ait tüketiciler nezdinde bilinirliği olan ürünlerin sağladığı sınai mülkiyet haklarının dikkate alınmasıdır. Bu bağlamda, serbest piyasa ekonomisine zarar vermeden üreticilerin bugüne kadar ürünlerini tanımlayan ambalaj, tasarım ve renklere yapmış olduğu yatırımlarına ve reklamlarına müdahale edilmemesine özen gösterilmesi de kritiktir.

Sonuç

Haksız ticari uygulamalar, malların veya hizmetlerin tedarik edilmesi, satılması veya sunumu sırasında tüketicinin özgürce karar verme iradesini etkileyen dürüstlük kuralına aykırı eylemler olarak ifade edilebilecektir.

Tüketicilerin kimi zaman maddi kimi zaman da psikolojik olarak (*saldırgan ticari uygulama kapsamında*) büyük zarar görme durumuyla karşı karşıya kaldıkları göz önüne alındığında, haksız ticari uygulamalara karşı korunmaları için kanun koyucunun tüketicileri koruyacak birtakım tedbirler almasının mantığı açıkça anlaşılmaktadır. Aldatıcı veya saldırgan nitelik taşıyan ticari uygulamalar “**haksız**” ticari uygulama olarak hem Avrupa Birliği Hukukunda hem de ulusal mevzuatımızda düzenlenmiştir.

Diğer yandan, reklam ise tüketicileri gönüllü olarak belirli bir davranışta bulunmaya ikna etmek, dikkatlerini bir ürüne veya hizmete çekmeye çalışmak, onunla ilgili bilgi vermek, ona ilişkin görüş ve tutumlarını değiştirmelerini veya belirli bir görüş veya tutumu benimsemelerini sağlamak amacıyla oluşturulan duyurular olup kimi hallerde haksız ticari uygulamalar reklam yoluyla da gerçekleştirilebilmektedir.

Gerek reklam etiği açısından gerekse ticari ahlak bakımından işletmelerin ve şahısların haksız ticari uygulamalardan kesinlikle kaçınması gerekmektedir. Tüketicilere ürün ve hizmetlerin birtakım gerçekdışı vaatlerle aldatıcı bir biçimde pazarlanması etik sorunları beraberinde getirerek, piyasaya da zarar vermektedir.

Ayrıca, haksız ticari uygulamaların yasaklanmasının sebebi, tüketicilerin piyasada özgür şekilde ve hiçbir etki altında kalmadan karar vermesini sağlamak, bilgi eksikliklerinin istismar edilmesinin önüne geçmektir. 2021 yılının başında gerçekleştirilen Yönetmelik değişikliği ile bir düzenlemeye gidilmiş ve fiyat sabit kalsa da tüketicide daha az miktarda ürün satın aldığı şüphesi/tedirginliği yaratan “**gramaj hileleri**”nin önüne geçmek hedeflenmiştir.

Düzenlemeyi gerçekleştiren ilgili kurum olan Ticaret Bakanlığı tarafından, üreticilerden ürünün gramajının düşürüldüğü durumlarda tüketicilerin bu değişikliği kolayca fark edebileceği önlemleri almasını beklediklerini vurgulanarak bu düzenleme ile hem tüketicilerin hem de söz konusu uygulama nedeniyle haksız rekabete maruz kalan dürüst esnaf ve tacirlerin korunmuş olacağını temenni edilmektedir.

Kaynakça

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. Elde edilen yer <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf>

Avrupa Komisyonu. (2005). The Scope Of Application Of The Directive. Elde Edilen yer <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:149:0022:0039:EN:PDF>

Ceylan, E. (2020). Tüketici Hukukunda Haksız Ticari Uygulamalar ve Uygulama Örnekleri. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 8(15)123-147.

Özer, I. (2016). Haksız Ticari Uygulamalara İlişkin Hükümlerin İncelenmesi. Legal Hukuk Dergisi, 14(165). 4797 - 4844

Selim, A. (2017). Haksız Ticari Uygulamalar. Mutlu Dinç (Ed.), Tüketici Hukuku Davaları (925-948). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği. Elde edilen yer <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/01/20150110-5.htm>

Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Elde edilen yer <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210203-2.htm>

Ticaret Bakanlığı. (2021, 3 Şubat). Gıdada ve Temel Tüketim Ürünlerinde “Gramaj Oyununu” Önleyecek Düzenleme Hayata Geçirildi. Elde edilen yer <https://ticaret.gov.tr/haberler/gidada-ve-temel-tuketim-urunlerinde-gramaj-oyununu-onleyecek-duzenleme-hayata-g>

Tüketici Akademisi. (2021, 20 Ocak). Elde edilen yer <http://www.tuketiciakademisi.gov.tr/tr-tr/ogrenmek-istiyorum/ticari-reklamlar-ve-haksiz-ticari-uygulamalar#13deb180475b6e48976d0946ce9aa03d>

SAĞLIK HİZMETLERİNDE HASTA LOJİSTİĞİ SAĞLIK SİSTEMİ

Yeter Demir USLU*

1. Giriş

Taşımacılık olarak bilinen lojistik kavramı geçmişten bugüne gelişme göstererek ekonomik göstergelerin iyileşmesine etki eden önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (*Erkan, 2014*).

Gelişmiş bir kavram boyutuna gelen lojistik, herhangi bir yerde üretilen ürünün üretimi yapılan noktadan teslim alınarak depolarda tutulması, stoklanması, istenilen yerlere ulaştırılmasında plan, verimlilik ve zamanı en iyi şekilde yönetme sürecidir (*Çevik ve Kaya, 2010*).

Farklı düzeylerde tüm sektörleri ve işletmeleri ilgilendiren lojistik yönetimi temel olarak hammaddelerin temin edilmesinden ürünün son kullanıcıya teslim edilmesine kadarki bütün süreçleri kapsar (*Demirdöğen vd., 2017*).

Literatürde içeriği konusunda Tedarik Zinciri kavramı ile benzerliği açısından lojistik kavramı ile karıştırılmaktadır. Tedarik zinciri tüm lojistik unsurlarını bir arada toplayarak satış, pazarlama, ürün geliştirme, finans ile bilgi teknolojilerini içine alan ve zincirdeki tedarikçiler, araçlar, hizmet sunucuları ile müşterilerin koordineli olarak iş birliği içerisinde olmasını sağlayan bir yönetim kilididir (*Kozlenkova vd. 2015*).

Sağlık işletmelerinde ise tıbbi ürün ve malzeme üreticilerinden gerekli ürünleri alan dağıtıcılar sağlık kurumlarına satış yaparak hizmet sunucularında stoklanır ve sağlık sorunu anında son kullanıcı olan hastaya sunulur (*Keskindemirci, 2010*).

Üretim aşamasından son kullanıcıların kullanımına sunulan sağlık hizmetlerinde, sağlık sektörün gerektirdiği zorlu ve yoğun iş akış süreçlerinde hizmetler arası lojistiğin koordineli olarak düzenlenmesi, sağlık hizmetlerini kullanan hastalara eksiksiz olarak ulaşmasında etkilidir.

*Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bu çalışmada sağlık sorunlarına yönelik sunulmak amacıyla tedarik edilen sağlık hizmetleri, ihtiyaç duyulan somut bir hizmet aşamasında hastaya ulaşana kadar gerçekleşen sağlık lojistik süreçlerinin sağlık kurumları ve hasta açısından önemi vurgulanmıştır.

2. Sağlık Hizmetleri Sunumu

Sağlığın korunmasına ve hastalıkların önlenmesine yönelik birinci basamakta aile hekimliği, dispanserler, toplum sağlığı merkezleri, hastalıkların tedavi edilmesine yönelik ikinci basamakta devlet hastaneleri, özel hastaneler faaliyet gösterirken ikinci basamakta çözülemeyen sağlık sorunlarının ileri teknoloji gerektiren üçüncü basamak eğitim ve araştırma hastaneleri, üniversite hastanelerinde ise hekim ve yardımcı personeller tarafından bireye ve topluma ihtiyaç duyulan sağlık hizmeti sunulmaktadır. Segmentleri çeşitli olan teknolojiye uygun tıbbi cihazlar ve ekipmanlar, cerrahi malzemeler ile ilaç endüstrisine bağlı unsurların tedariki ile ulaşılabilirliğinde hastaya olan etkisi sağlık insan gücüne bağımlı olarak değişebilmektedir.

Sağlık hizmet sunumunun yerine getirilebilmesi için sağlık kurumları tedarik zinciri sisteminin kapasitesini oluşturan sağlık insan kaynağı, donanım ve tesislerin yönetimi, hastaların sağlık kurumlarına başvurularını belirleyen taleplerinin etkili bir şekilde karşılanacak hizmet kapasitesinin planlanması açısından önemlidir (**Özkul, 1994**).

2.1. Sağlık Hizmetlerinde Lojistik

Sağlık hizmetlerinin işlevsel görevlerini sipariş işleme, stok yönetimi, ulaştırma, depolama-malzeme yükleme-paketleme ile tesis yerleşimi oluşturmaktadır (**Bowersox vd, 2002**).

Sağlık işletmelerinde poliklinik, ameliyathane, laboratuvar gibi farklı birimlerin bulunduğu alanlarda hangi ürünlerden ne kadar miktarda tüketileceği ihtiyaç duyulan malzemelerin planlanması açısından dikkate alınması gereken önemli bir kriterdir (**Özdemir, 2008**).

Sağlık hizmetlerinde lojistik ile, ihtiyacı olan bireye sunulan sağlık hizmetleri için gerekli maddi kaynakların satın alınması ve kullanıcıya ulaştırılması amaçlanır (**Aydın, 2007**).

Sadece satın alma ve depolama hizmetleriyle sınırlı değildir. Hastanın sağlık kurumuna başvurduğu ve işleminin yapıldığı hasta kabulünden hizmet alacağı bölüme kadar tıbbi personel tarafından sunulan hizmetler de dahil çeşitli lojistik dallara ayrılmaktadır (**Atasever, 2020**).

Gelecekteki hasta gereksinimlerini karşılamak için satın alınan her malzeme, ilgili depolarda ihtiyaç anına kadar beklemekte ve zamanı geldiğinde hastaya sunulmaktadır (**Töz, 2007**).

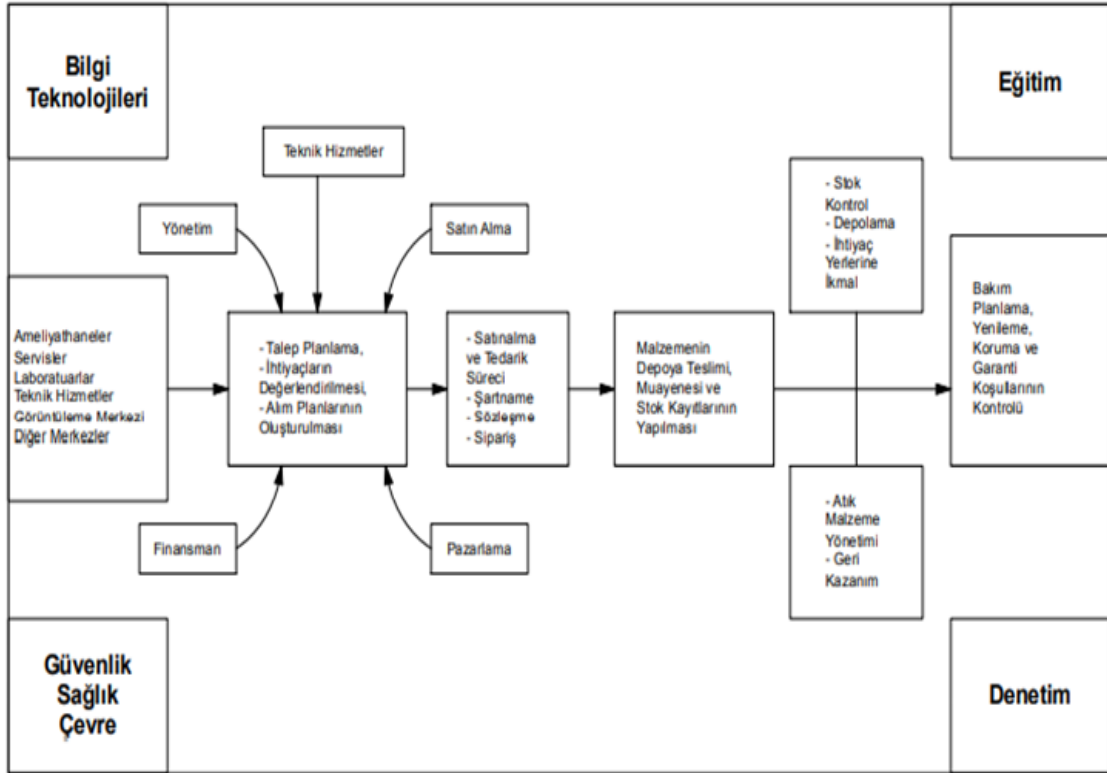
Hastalara sunulacak malzeme ve cihazlar çeşitli, pahalı, takibi dikkat ve titizlik gerektirdiğinden, yoğun iş akış ve hizmet sirkülasyonunun bir arada olduğu sağlık kurumlarında lojistik faaliyetlerini güçleştirmektedir.

Sağlık hizmetlerinde lojistiğin iki temel ilkesi vardır;

- **Etkinlik İlkesi:** sağlık kurumlarında ihtiyaç duyulan malzeme ve ürünlerin istenilen miktarda, gerekli yer ve zamanda hasarsız bir şekilde ihtiyaç alanına teslim edilmesidir.
- **Ekonomiklik İlkesi:** ihtiyaç duyulan malzemenin, aynı nitelik ve koşullarda temin edilen diğer malzemelere oranla maliyetlerinin az olmasıdır.

Şekil 1: Hastanelerde Lojistik Süreç

Kaynak: Akman, M., Hastanelerde Lojistik Yönetim, Birinci Baskı, İstanbul: Nobel Matbaacılık, 2003, s.10

2.1.1. Sağlık Kurumları ve Hasta Açısından Lojistiğin Önemi

Bireyin sağlık sorunlarına karşı muayene, teşhis ve tedavi işlemler neticesinde sağlık durumunda meydana gelen olumlu değişimler, sağlık kurumlarının çıktısını oluşturmaktadır (**Ağırbaş, 2016**).

Sağlık kurumları diğer sektörlerden farklı olarak insan hayatının ve sağlığının söz konusu olduğu bir sektördür ve sağlık işletmelerinde lojistik süreçlerinden meydana gelecek hataların telafisi yoktur (**Bekmezci, 2018**).

Dolayısıyla tıbbi cihazların arızasından kaynaklanan problemler ve herhangi bir malzemenin eksikliği sağlık profesyonellerinin performanslarının düşürerek hastanın hayatının tehlikeye girmesine neden olabilmektedir (**Bekmezci, 2018**).

Tehlike ve risk altındaki hastaların tanı ve tedavisine yönelik uygulanan tıbbi cihaz, araç ve gereçler gibi her türlü ekipmanın periyodik olarak bakımının yapılması, garanti sürelerinin kontrol edilmesi hizmet sunucusu sağlık kurumu, sağlık personelleri ve sağlık hizmetini alan hastalar açısından son derece önemlidir.

Sağlık sistemlerinin iyi işlemesi ve etkili hizmetlerin sağlanması için ilaç tedarik servisleri ile stok kontrol politikalarının etkin bir biçimde yönetilmesi gereklidir. Olası ilaçların yokluğu veya

uygunsuz kullanımı hastalar üzerinde maliyet ile birlikte olumsuz etkilere neden olabilmektedir (**Sousa vd., 2011**).

Acil durum gerektiren ameliyathanelere gerekli ilaçların zamanında ya da hiç ulaşmaması, sağlık personelinin kaynaklı etkinliği azaltırken hastanın yaşamının tehlikeye girmesine neden olabilmektedir (**Atasever, 2020**).

Ameliyat sırasında gerekli olan herhangi bir malzemenin olmaması hasta operasyonunun gidişatını olumsuz yönde etkileyeceği gibi elektrik kesintilerinde jeneratörün geç devreye girmesi de hastanın hayati riskini artırmaktadır (**Özdemir, 2008**).

İstenilen miktarda aşı, ilaç veya serumları içeren tıbbi ürünlerin ihtiyacı olan bireylere doğru sıcaklıkta ulaşmasını sağlayan Soğuk zincir önemli bir sistemdir (**Günaydın, 2016**).

Mevcut araç ve gereçlerin gerektiği gibi kullanımına özen gösterilmesi gerekir. Aşıların üreticilerden teslim alınırken, doğru sıcaklıkta olması için buzdolabı veya soğuk hava depolarında nakledilmesi sağlanmalıdır.

Aşı kişinin ihtiyacına yönelik zamanında ve ihtiyaç duyulan miktarda temin edilemezse, hedeflenen nüfus aşılama uygulaması eksik olurken etkinliğinin başarısız olduğu ancak yeterli sayıda aşının temin edildiği durumlarda toplumun aşılmasına rağmen istenilen seviyede bağışıklık kazanılmamış olacaktır. Sağlık kuruluşlarının ihtiyaçlarına yönelik planlanan ve tedarik edilen tıbbi malzeme, cihaz ve ürünlerin gerçek ihtiyacı karşılayabilmesi, gerekli nitelik ve nicelikte sağlık insan gücü tarafından kullanılması ihtiyaç dışı tıbbi ürün tedarik sürecini engellemektedir (**T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2005**).

Hastane hizmetlerinden faydalanan ve ambulans için müracaatta bulunan hastalara yapılan müdahaleler ambulans hizmet kalitesinin bağlı bulunduğu sağlık hizmet kurumu kalitesi bakımından önem arz etmektedir (**Küçük vd, 2015**).

Organların ulaşması gereken aciliyet durumu yüksek hastalar için gerçekleştirilen transplantasyon işlemleri organların taşınma aşamasında özen gerektirir. Ambulans uçakları, özel ambulanslar zaman açısından önemli bir avantaj olmakta, kara yolu ulaşımındaki aksaklıklarından kaynaklanan zaman yönetimi açısından kolaylık sağlamaktadır (**Taşbaş, 2012**).

İlgili organların en kısa sürede hızlı bir şekilde ihtiyacı olan merkeze ya da kişiye ulaşabilmesi, organların taşıma esnasından zarar ve hasar görmemesi bakımından sağlık hizmetlerinde nakliye ve ulaşım hizmetlerinin eksiksiz işlemesi lojistik sürecinin temel faaliyetidir.

İlaç, tıbbi cihaz ve malzeme taşıyan lojistik şirketlerinin araçlarının sağlık açısından temiz ve hijyene uygun olarak taşıma işlemlerinin gerçekleştirilmesi, kırılabilir ve ilaçlara zarar verebilecek ürünlerin farklı araçlarda taşınmasının sağlanması, araç ısı kontrollerinin belli aralıklarla yapılması, teslimat görevlisinin özel giysiler giyerek hijyene uyması iyi bir sağlık lojistik sürecinin gerçekleşmesinde etkindir (**Kaya, 2015**).

3. Sonuç

Sağlıkta lojistik kavramı tedarik zinciri yönetimi tarafından yönlendirilen üretimden tüketim aşamasındaki kullanıcılara kadar geçen süreçte sağlıklı etkileşim sürdüren zincir yönetiminin bir parçasıdır. Sağlık sorunları ve hastalıkların ortaya çıkmasına bağlı olarak gerekli tanı, teşhis ve tedavi amacıyla sağlık sunucularından alınan hizmetlerin arka planında uzun, maliyetli, disiplin gerektiren iş gücü ile birimler ve insan gücü arasında koordinasyonu sağlayan lojistik akış süreci

hakimdir. Sipariş, stok, ulaştırma, depolama-malzeme yükleme-paketleme ile tesis yerleşimi sağlık hizmetlerinin işlevsel görevlerini oluşturmaktadır. Sağlık kurumlarındaki ihtiyaç malzemeleri ihtiyaç duyulduğunda hastalara sunulmak üzere depolarda saklanmaktadır.

Sağlık hizmetlerinde lojistiğin amacı ihtiyaç olan hastalara gerekli maddi kaynakların satın alınması ve hastalara ulaştırılmasıdır.

İstenilen miktarda aşı, ilaç, serum gibi tıbbi ürünlerin ulaştırılması gereken sağlık kurumuna uygun sıcaklıkta ulaştırılması önemlidir. Organ nakli sırasında ise organların zarar görmemesi açısından en hızlı hava yolu ulaşımı ile karayolu özel ambulansların kullanılması sağlanmalıdır.

Sağlık kurumlarında tıbbi cihazlardan kaynaklanan problemler, herhangi malzemelerin eksikliği, acil durumlarda tıbbi ürünlerde oluşan hasarlar hem sağlık profesyonellerinin performansını etkilemekte hem de hastaların hayatını tehlikeye sokmaktadır.

Tıbbi cihaz ve ürünlerin periyodik olarak bakımlarının yapılması, garanti sürelerinin kontrol edilmesi olası risklerin oluşmasını önlemek açısından önemlidir. Sağlık sistemlerinin iyi işlemesi ve hizmetlerin etkin olarak verilmesi, sağlık hizmetlerinde lojistik süreçlerinin hatasız olarak gerçekleştirilmesinde çok önemlidir.

Tüm tıbbi süreçlerin üretimden kullanıcılara sunulması aşamasında lojistik Őirketleri dahil sağlık profesyonellerinin sağlık açısından sorun oluşturan temizlik ve hijyene dikkat etmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Ağırbaş, İ. (2016), Hastane Yönetimi ve Organizasyon, Siyasal Kitabevi
- Akman, M., (2003), Hastanelerde Lojistik Yönetim, Birinci Baskı, İstanbul: Nobel Matbaacılık
- Atasever, M. (2020), Sağlık İşletmelerinde Lojistik Yönetimi, Buyer Network
- Aydın, F. (2007), Merkezi Sterilizasyon Sürecinin İşleyiş, Ulusal Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Kongresi
- Bekmezci, M. (2018), Sağlık Kurumlarında Tedarik ve Malzeme Yönetimi, 2. International Applied Social Sciences Congress (C-IASOS)
- Bowersox D. J., Closs D.J., Cooper, M.B. (2002), Supply Chain Logistics Management, Boston: The McGraw Hill/Irwin, p.134.
- Çevik, S. ve Kaya, S. (2010). "Türkiye'nin Lojistik Potansiyeli ve İzmir'in Lojistik Faaliyetleri Açısından Durum (SWOT) Analizi", İzmir Ticaret Odası, AR-GE Bülten, 2010 Kasım-Sektörel
- Demirdöğen, O. Erdal, H. ve Akbaba, A.İ. (2017). The Analysis of Factors That Affect Innovation Performance of Logistics Enterprises In Turkey.
- Erkan, B., (2014), Logistics Sector And Competitiveness In Turkey, ASSAM International Refereed Journal
- Günaydın, T. (2016), Sağlık Malzemeleri-İlaç Lojistiği, İİBF Lojistiğin Temelleri
- Kaya, H. (2015), Sağlık Lojistiğine Genel Bir Bakış, Lojistik Dünyası

Keskindemirci, Y. (2010), Sağlık İşletmelerinde Lojistik Yönetimi, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sağlık Yönetimi Lisans Tamamlama

Kozlenkova, I.V., Hult, G.T.M, Lund, D.J., Kecec, P. (2015), The Role of Marketing Channels in Supply Chain Management, Journal of Retailing

Küçük, O., Budak, S.K., Akyol, H., ve Altinkurt, T. (2015), Afet Müdahale Kurumu Olarak Hastane ve Bir Ambulans Hizmet Kalitesi ile Hasta Memnuniyet İlişkisi Bağlamında Bir Uygulama, Akademik Sosyal Bilimler Dergisi

Özdemir, A. (2008), Sağlık İşletmelerinde Malzeme Planlanması ve Satın alınması, www.absaglik.com/malzeme_planlamasi.pdf

Özkul A. E. (1994) Sağlık Sistemleri Planlama ve Kontrolü. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir

Sousa RT, Liu S, Papageorgiou LG, Shah N. (2011), Global supply chain planning for pharmaceutical, Chemical Engineering Research and Design

Taşbaş, E. (2012), Organ Nakli ve Lojistiği, İstanbul Üniversitesi Lojistik Kulübü, Sayı:10

T.C. Sayıştay Başkanlığı, (2005), Performans Denetim Raporu: Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerde İlaç, Tıbbi Sarf Malzemesi ve Tıbbi Cihaz Yönetimi, Ankara

Töz, İ., (2007), Hastane İşletmelerinde Stok Yönetimi ve Bir Uygulama Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi

AFET SONRASI SOSYAL HİZMET¹

Meral ŞENER*

Giriş

Afet Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi'ne göre (CRED, 2016, s.13) bir afet, teknik olarak **“yerel kapasiteyi aşan, ulusal veya uluslararası düzeyde dış yardım talep edilmesini gerektiren, büyük hasara, yıkıma ve insanların acı çekmesine neden olan ve genellikle ani gerçekleşen bir durum veya olay”** olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları uzun zamandır kasırgalar, orman yangınları, seller, depremler, giderek artan terörizm ve şiddet gibi olayların ardından insanları destekleme rolünü üstlenmektedir. Bunların yanında **“yavaş başlangıçlı”** olarak kabul edilebilecek ancak yıkıcı etkileri nedeniyle aynı şekilde büyük hasara, yıkıma ve insanların çile çekmesine neden oldukları için aynı derecede afetler olarak kabul edilebilecek kuraklık, kıtlık ve çölleşme gibi birçok olay daha vardır.

Bununla birlikte afet sonrası sosyal hizmete belirli bir uygulama alanı olarak açıkça atıfta bulunulması ancak yakın zamanda açıkça gerçekleşmiştir (**Hazeleger, Alston ve Hargreaves, 2018; Rowlands, 2013a**).

Bu kısmen ilişkisel, sosyal, yapısal ve kültürel boyutları vurgulayan sosyoekolojik yaklaşımın, içerisinde toplum temelli düşünceleri içerecek şekilde genişlediği çevresel veya yeşil sosyal hizmetin ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır (**Ramsay ve Boddy, 2017**).

İklim değişikliğinin yerel bakış açılarının ülke ve insan ürünü çevre anlayışı ile ilişkisi üzerindeki etkisinin tanınması, birçok sosyal hizmet uzmanını insanların yaşamlarındaki çevre için esas

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Programı.meral_senerr@hotmail.com**

1)“Harms, L. ve Alston, M. (2018). Postdisaster Social Work, Australian Social Work, 71(4), 386-391, Doi: 10.1080/0312407X.2018.1495241” dan çeviridir.

endişelerini birleştiren çeşitli uygulamalar ve teorileştirmeler yapmaya yönlendirmiştir (**Gray, Coates ve Hetherington, 2013**).

Daha açık bir şekilde ifade edilmiş bir afet sonrası sosyal hizmet uygulama alanının ortaya çıkışı, ulusal acil durum yönetimi söylemlerinde daha geniş bir kültürel değişimin parçası olmuştur.

Afete müdahale ve kurtarmanın son derece askerleştirilmiş çerçevesinin toplum direnci etrafında yeniden şekillendirildiği bir model değişikliği yaşanmaktadır.

Bu model, yukarıdan aşağıya “**komuta ve kontrol**” çabalarından çok toplum öncülüğündeki iyileştirmelerin ve birlikte tasarlanmış programlı müdahalelerin önemi üzerine (**henüz uygulanmamışsa**) dayanmaktadır.

Örneğin, Victoria Hükümeti'nin Esnek İyileştirme Stratejisi, gelecekteki stratejinin bu kritik unsurları yansıtmasını sağlamak için danışma sürecinde yer almaktadır.

Bu model değişikliği, disiplinler arası ilişki kurulması ihtiyacının farkına varılmasına yol açmıştır ve burada sosyal hizmet yalnızca insanların hayatlarını iyileştirmek için desteklemenin yalnızca ön saflarında değil politika ve araştırma çabalarında da önemli katkı sağlamaktadır.

Bu nedenle afet sonrası sosyal hizmet, insanların yaşamları ile birey, aile ve toplum düzeyinde insanların dünyalarını yeniden inşa etme ve çevreyi eski haline getirmeye yönelik onarıcı çalışmalar için ihtiyaç duyulan kaynaklar ve kapasiteler üzerinde afetlerin etkilerini anlamak için (**Harms, 2010**) çok boyutlu bir yaklaşım getirmekle ilgilidir.

Önümüzdeki yıllarda iklim değişikliği ve savaşlarla birlikte artacağı tahmin edilen afetlerde hem bu tür afetlerin önlenmesi hem de afet sonrası alanlarda müdahale ve iyileştirme çalışmalarımız, sosyal hizmet uzmanlarının hazırlıklı olması gereken ve yeni ortaya çıkan kritik alanlardır.

Önlemede ve Hazırlıklı Olmada Sosyal Hizmetin Rolü

Afet nedenselliğinde (**ve dolayısıyla önlemede**) insan etkisi kendine yer edinmiştir (**Cork, 2010**). Pek çok afet deneyiminin nedeni (**hem meydana gelmeleri hem de sonraları**) genellikle önceden var olan çevresel ve sosyal güvenlik açıklarıdır ve bunların çoğu arazi kullanımı, barınma, istihdam ve yoksulluk ile ilgili politika ve uygulamaların sonucudur.

Toplumlardaki afet savunmasızlığı, bu bağlamlarda birçok sosyal hizmet uzmanı tarafından keşimsellik merceği (**örneğin birçok afeti en başından atlatmak için gerekli olan karar alma sürecindeki iktidar ve nüfuzdan insan gruplarını nasıl koruyabileceği konusunda cinsiyet, yoksulluk ve kültürün keşimselliği**) aracılığıyla zaten iyi anlaşmıştır.

Howard, Agllias, Bevis ve Blakemore (**2018**), sosyal izolasyonun, insanların afete hazırlıklarını ve iyileştirme kaynaklarını algılama biçimlerinde nasıl kilit bir faktör olduğunu ortaya koymuştur.

Yaşlanma, engellilik, düşük gelirli barınma veya dil ve kültürel çeşitlilik gibi hassasiyetleri yaşayanlara özel dikkat gösterilmelidir. Afet sonrası acil bir durumda tüm insanlar etkilenirken bazı gruplar diğerlerinden daha savunmasız olmaktadır. Sosyal izolasyon, bu güvenlik açıklarının bir sonucudur.

Afetlerin ardından sosyal desteğin hayati önem taşıdığını bilinmektedir ancak sosyal sermaye ve komşuluk ağları inşa eden güçlü toplum gelişimi ve sosyal içerme çok daha önemlidir. Öte yandan afet sonrası durumlarda cinsiyetin ciddi bir savunmasızlık göstergesi olduğu bilinmektedir.

Küresel olarak, kadınların bir afette ölme olasılığının 14 kat daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir (**Neumayer ve Pluemper, 2007**).

Bu olasılık, kadınların çocuklarını kurtarmak için ilk girişimde bulunma olasılığının daha yüksek olması gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Dünyanın dört bir yanındaki afet bölgelerinde gerçekleştirilen araştırmalar kadınların afetlerin ardından, insanları güvende tutmak için kurulan sığınaklar da dâhil olmak üzere, şiddet ve cinsel saldırıya maruz kalma olasılığının çok daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Katrina Kasırgası (**Enarson, 2012**), Haiti depremi (**Lohan, 2010**), **Christchurch depremi (Lynch, 2011)**, Avustralya'nın Kara Cumartesi orman yangını (**Partenza, 2012**) ve Avustralya'da uzun yıllar süren kuraklığın ardından (**Whittenbury, 2011**) kadına yönelik şiddette artış görülmüştür.

Bu afet yaşantılarını şekillendiren kritik cinsiyet faktörleri, önceden var olan cinsiyet eşitsizliklerini içermektedir (**Enarson ve Pease, 2016**).

Yakın zamanda toplumsal cinsiyet ve afet araştırmacılarını birbirine bağlayan Gender and Disaster Pod uygulamasının son lansmanı, afetlerden sonra cinsiyete dayalı sonuçlara yönelik artan ilginin kanıtıdır.

Sosyal hizmet uzmanları, insanların afetlere hazırlıklı olmalarını desteklemede ve afet sonrası yaşamı yönlendirmede, özellikle de artan sosyal dezavantajla karşı karşıya olan insanlar için kritik bir rol oynarlar. Sosyal hizmet uzmanları afete katkıda bulunan ve bu tür olayların ardından derinleşen sosyal ve yapısal adaletsizlikleri ilk etapta ele alabilirler.

Müdahale ve İyileştirme Çalışmaları

Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet uygulamasının birçok bağlamında hastaneler (**Du Plooy, Harms, Muir, Martin ve Ingliss, 2014; Pockett, 2006**), toplum kuruluşları (**Hazeleger ve diğerleri, 2018**) ve hükümet ile özellikle vaka yönetimi yoluyla (**Hargreaves ve Clark, 2009; Rowlands, 2013a; Urbis, 2010**) afet sonrası müdahale ve iyileştirme çabalarına katılırlar.

Bu müdahalelerin amacının refahın (**yeniden**) inşa edilmesinin olmasıyla son sosyal hizmet araştırmaları, travma sonrası tepkilerin kavramsallaştırmalarını genişletmiştir.

Alston, Hazeleger ve Hargreaves'in **2009** Victoria Kara Cumartesi orman yangınlarının sonrasını ele alan makalesinde (**2018**), yazarlar bize afetlerde meydana gelen hasarın derin bir kayıp hissine yol açtığını ve bu kaybın hem somut hem de soyut şekilde olduğunu hatırlatmaktadır.

Kimlik, sosyal uyum, aidiyet ve bir toplum duygusu gibi somut olmayan kayıplar, somut ev ve altyapı kayıplarını aşmaktadır.

Herhangi bir müdahale ve iyileştirme çabasında hem maddi hem de manevi kayıplara uyum sağlamak çok önemlidir. Kara Cumartesi orman yangınlarının etkisine ilişkin başka bir çalışma (**Harms ve diğerleri, 2015; www.beyondbushfires.org.au**), artan üzüntünün sosyal bağlılığın artmasıyla ilişkili olduğunu yani topluma güçlü şekilde bağlı olmanın kayıplara maruz kalma riskini arttırmanın yanı sıra daha geniş destek ağlarına erişimi arttırdığını bulmuştur.

Müdahale ve iyileştirme hakkında düşünen sosyal hizmet uzmanları için afetin etkisine ilişkin anlayışların, mümkün olan olumlu dönüşümleri içermesi gerekmektedir.

2011 yılından bu yana, başta Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Katrina Kasırgası ve Çin'deki depremler olmak üzere, bir afetin ardından travma sonrası büyüme deneyimlerini inceleyen birçok çalışma yayınlanmıştır.

Bu çalışmalar, insanların Tedeschi ve Calhoun (2004) tarafından tanımlanan beş büyüme alanı açısından olumlu sonuçlar bildirdiklerini göstermiştir: yaşamı takdir etme, kişisel güç, başkalarıyla ilişkiler, yeni olanaklar ve ruhsal gelişim.

Kara Cumartesi yangınlarından sonra travma sonrası büyüme üzerine yapılan bir çalışmada (**Harms ve diğerleri, 2018**), benzer deneyimler bildirilmiştir. Önemli olarak, bu araştırmadaki katılımcılar sosyal hizmet uzmanlarının doğrudan dâhil olabileceği üç alanı vurgulamışlardır.

Büyüme, insanların yeni beceriler edinmeleri veya eski becerilerle etkileşimleri ile sanat, şiir, yazı ve diğer yaratıcı müdahaleler yoluyla başkalarıyla olan yaratıcı etkileşimlerine yansdı.

Büyüme ve iyileşme tek başına değil, sosyal bağlantılar ve bağlılık yoluyla gerçekleşir, ayrıca bu resmi ve gayri resmi fırsatları inşa etmek sosyal hizmet uygulamasının temelini oluşturur.

Cooper, Briggs ve Bagshaw'ın (2018) 2011'deki Christchurch depreminin ardından erken ruh sağlığı hizmetleri çalışmalarına ilişkin tartışmalarında gördüğü üzere hem müdahale hem de iyileştirme çabalarına yönelik çalışmalar genellikle yenilikçi ve nispeten spontane çalışmalar gerektirir.

Bununla birlikte herhangi bir yenilikçi müdahalede bu rollerle ilişkili kişisel, profesyonel ve etik konular üzerinde sürekli olarak düşünmeye ihtiyaç vardır.

Toplum geri bildirim, resmi müdahale hizmetlerinin esnek olması ve toplum tarafından yönetilmesi gerektiği fikrini tutarlı bir şekilde güçlendirir.

Bu nedenle, daha önce vurgulandığı gibi, sosyal hizmet uygulamasının geleceğe yönelik yinelenen teması, ancak belirli bir afet bağlamında tanımlanabilecek olan “**toplum**” un iyileşme için karar verme sürecine doğrudan dâhil edilmesini gerektirmektedir. Dahası, bu insan grupları, afetten etkilenen nüfusun tüm çeşitliliğini yansıtmalıdır.

Drolet ve diğerlerinin (2018) vaka çalışmasında, afet iyileştirme süreçlerinin sadece belirli bir grubun değil toplumun tüm üyelerinin ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini göstermektedir.

Zorluklardan biri, afet sonrası kayıp ve iyileşmenin yalnızca belirli bir toplum bağlamında deneyimlenmesidir.

Pek çok afet, birçok afetin coğrafi merkezi olabilecek yerlerden oldukça uzakta yaşayan insanları dahi etkilemektedir. Bu etki oldukça yaygındır ve çoğu zaman haklarından mahrum bırakılan birçok kişi vardır. Sosyal hizmet uzmanları için yenilikçi çevrimiçi gelişmelerle ilgilenme fırsatı gelmiştir (**Lok, 2015**).

İleriye Bakış: Müfredat, Uygulama ve Araştırma Zorunlulukları

Afet sonrası çabalarda iyi bilinen bir zorluk, önceki afetlerde öğrenilen dersleri korumaktır. Bu, gelecekte daha etkili müdahale edebilmemiz için geçmişteki afetlerden ders almamızı gerektirir.

Yine de bu alanda sosyal hizmet araştırma ve değerlendirmesinin eksikliği bizlere bir bilgi tabanı inşa etmeye ihtiyaç duyulduğunu hatırlatmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının afet deneyimlerinden sonra insanların yaşamlarının karmaşıklıklarını daha derinlemesine anlamak için kullanabilecekleri çeşitli araştırma yöntemleri arasında vaka çalışmaları, odak grupları, görüşmeler ve standartlaştırılmış önlemler yer alır.

Bugüne kadar yapılan araştırmaların çoğu, afetlerden etkilenen insanların yaşadıkları deneyimlerini aydınlatmak için yapılmıştır.

Bu makalenin de vurguladığı gibi, sosyal hizmet uzmanları afetlerin ardından travma ve yas bilgi tabanına katkıda bulunuyorlar.

Winkworth, Healy, Woodward ve Camilleri'nin (2009) Canberra yangınları hakkındaki düşünceleri gibi makaleler, toplum düzeyindeki müdahalelere sağlam bir bakış açısı sağladı.

Ancak afet sonrası değerlendirilen bağlamlarda kanıta dayalı müdahalelerin yapılması açısından çok erken. Yayımlanmış literatürdeki ailelere veya hanelere **-sonradan yaşanan deneyimlerin çoğunun meydana geldiği yerlere-** odaklanmanın eksikliği göze çarpmaktadır.

Sosyal hizmetin aile sistemleri ve güçlü yönleri dayalı yaklaşımlar hakkında bilgi oluşturması için bir zaman fırsatı vardır.

Afet sonrası çalışmanın disiplinler arası bağlamında, insan adaptasyonu ve dirençliliğine ilişkin çok boyutlu anlayışlarımız, afetten etkilenenler tarafından anlaşılabilir ve kaynak sağlanabilecek şeyler üzerinde kritik bir etkiye sahiptir.

Benzer şekilde, güçlü yönleri dayalı ve baskı karşıtı yaklaşımlarımız, genellikle derin patolojiye maruz kalan ve yukarıdan aşağıya müdahalelerin kurbanı olan bir alanda bazen ufak tefek sesler yaratır.

Ungar'ın (2009) bize hatırlattığı gibi dayanıklılık, bireysel bir özellik değil insanların kültürel olarak anlamlı yollarla kendi şartlarına uygun kaynakları kullanma ve başarma kapasitesidir. Bu, afet sonrası etkili bir iyileşme için temel bir dayanaktır.

Bu fikirlerin çoğu sosyal hizmet müfredatımızın temelini oluşturmaktadır ancak bunlar doğrudan bir afet sonrası bağlam hakkında düşünmeye doğrudan uygulanmamıştır.

Bugüne kadar, afet sonrası sosyal hizmet müfredatının gereklilikleri üzerine odaklanmış bazı yayınlar bulunmaktadır (**Dominelli, 2013; Rowlands, 2013b**).

Bir sosyal hizmet müfredatına afet odağının dâhil edilmesi, karmaşık sosyal, çevresel ve yapısal uyum bağlamında mesleğimizin mikro-makro odağını bütünleştirmenin benzersiz bir yoludur.

Sonuç

Bu kısa makalede, kesişimselliğe odaklandığımız göz önüne alındığında, afetlerin değişen tanımının yanı sıra afet hazırlık ve önleme aşamalarında sosyal hizmetin rolü üzerinde düşünülmüştür. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda yansıtılan bazı müdahale ve iyileştirme yaklaşımlarını incelenmiş ve bazı uygulama, araştırma ve müfredat zorunlulukları özetlenmiştir.

Afet sonrası sosyal hizmet, uygulamada ve araştırmada daha çok tanımlandıkça sosyal hizmetin teorik ve etik duruşunun temel güçlü yönlerinin afete müdahalelerin şekillendiği daha geniş acil durum yönetimi ve sağlık ve insan hizmetleri alanlarında daha etkili hale gelecektir ve bu büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

Alston, M., Hargreaves, D., ve Hazeleger, T. (2018). Post-disaster social work: Reflections on the nature of place and loss. *Australian Social Work*, 71(4). doi:10.1080/0312407X.2017.1409776

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. (2016). CRED crunch 45: 2016 preliminary data 1 – human impact of natural disasters. Brussels: CRED. Retrieved from <https://www.cred.be/publications>

Cooper, L., Briggs, L., ve Bagshaw, S. (2018). Postdisaster counselling: Personal, professional, and ethical issues. *Australian Social Work*, 71(4). doi:10.1080/0312407X.2018.1492622

Cork, S. (Ed.). (2010). *Resilience and transformation: Preparing Australia for uncertain futures*. Clayton, Vic.: CSIRO Publishing.

Dominelli, L. (2013). Social work education for disaster relief work. In M. Gray, J. Coates, ve T. Hetherington (Eds.), *Environmental social work* (pp. 280–297). New York, NY: Routledge.

Drolet, J., Ersing, R., Dominelli, L., Alston, M., Mathbor, G., Huang, Y., ve Wu, H. (2018). Rebuilding lives and communities postdisaster: A case study on migrant workers and diversity in the USA. *Australian Social Work*, 71(4). doi:10.1080/0312407X.2018.1487460

Du Plooy, L., Harms, L., Muir, K., Martin, B., ve Ingliss, S. (2014). “Black Saturday” and its aftermath: Reflecting on post-disaster social work interventions in an Australian trauma hospital. *Australian Social Work*, 67(2), 274–284. doi:10.1080/0312407.2013.862558

Enarson, E. (2012). *Women confronting natural disaster: From vulnerability to resilience*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers Inc.

Enarson, E. ve Pease, B. (Eds.). (2016). *Men, masculinities and disaster*. New York, NY: Routledge.

Gray, M., Coates, J., ve Hetherington, T. (Eds.). (2013). *Environmental social work*. New York, NY: Routledge.

Hargreaves, D. ve Clark, C. (2009). Working collaboratively in establishing a case management service after the recent Victorian bushfires. Paper presented at the AASW 2009 conference, Sunshine Coast. <https://www.google.com.au/>

Harms, L. (2010). *Understanding human behaviour: A multidimensional approach*. South Melbourne, Vic.: Oxford University Press.

Harms, L., Abotomey, R., Rose, D., Woodward Kron, R., Bolt, B., Waycott, J., ve Alexander, M. (2018). Postdisaster posttraumatic growth: Positive transformations following the Black Saturday bushfires. *Australian Social Work*, 71(4). doi:10.1080/0312407X.2018.1488980

Harms, L., Block, K., Gallagher, H. C., Gibbs, L., Bryant, R. A., Lusher, D., ve Waters, E. (2015). Conceptualising post-disaster recovery: Incorporating grief experiences. *British Journal of Social Work*, 45, i170–i187. doi:10.1093/bjsw/bcv122

Hazeleger, T., Alston, M., ve Hargreaves, D. (2018). Social work in post-natural disaster sites. In M. Alston, S. McCurdy, ve J. McKinnon (Eds.), *Social work: Fields of practice* (3rd ed., pp. 293–310). South Melbourne, Vic.: Oxford University Press.

[url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEWjgq7DimN7ZAhXMjLwKHbTbC34QFghBMAQ&url=http3A2F2Fwww.aasw.asn.au2Fdocument2Fitem2F605&usg=AOvVaw1OZMpv4hJRI5yx4cc3K8RT](http://www.aasw.asn.au/document2Fitem2F605&usg=AOvVaw1OZMpv4hJRI5yx4cc3K8RT)

Howard, A., Agllias, K., Bevis, M., ve Blakemore, T. (2018). How social isolation affects

disaster preparedness, response and recovery in Australia. *Australian Social Work*, 71(4). doi:10.1080/0312407X.2018.1487461

Lohan, L. (2010). Disaster exacerbates violence against women in Haiti. Retrieved from <http://womensissues.about.com/b/2010/01/21/disaster-exacerbates-violence-againstwomen-in-haiti.htm>

Lok, M. (2015). Taking matters into their own hands: An exploration of being online and disasteraffected (Unpublished PhD thesis). The University of Melbourne.

Lynch, K. (2011). Spike in domestic violence after Christchurch earthquake. Retrieved from <http://www.stuff.co.nz/national/christchurch-earthquake/4745720/Spike-in-domesticviolence-afterChristchurch-earthquake>

Neumayer, E., ve Pluemper, T. (2007). The gendered nature of natural disasters: The impact of catastrophic events on the gender gap in life expectancy 1981–2002. Retrieved from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=874965

Partenza, N. (2012). Women's health: Goulburn north east. Retrieved from <http://www.theage.com.au/victoria/black-saturday-caused-increase-in-domestic-violence-researchfinds-20120123-1qe13.html>

Pockett, R. (2006). Learning from each other: The social work role as an integrated part of the hospital disaster response. *Social Work in Health Care*, 43, 131–149. doi:10.1300/J010v43n02_09

Ramsay, S., ve Boddy, J. (2017). Environmental social work: A concept analysis. *British Journal of Social Work*, 47(1), 68–86. doi:10.1093/bjsw/bcw078

Rowlands, A. (2013a). Disaster recovery management in Australia and the contribution of social work. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 12(1/2), 19–38. doi:10.1080/1536710X.2013.784173

Rowlands, A. (2013b). Social work training curriculum in disaster management. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 12(1/2), 130–144.

Tedeschi, R., ve Calhoun, L. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18.

Ungar, M. (2009). Resilience practice in action: Five principles for intervention. *Social Work Now*, 43, 32–38.

Urbis. (2010). Review of the Victorian bushfire case management service. Retrieved from http://www.dhs.gov.au/_data/assets/pdf_file/0005/644783/3-Evaluation-of-the-Victorian-BushfireCase-Management-Service-literature-review-May-2010.pdf

Whittenbury, K. (2011). Gender-based violence in Murray-Darling Basin following drought. Paper presented to the Gender and Climate Change Conference, Prato, Italy, September. Monash University, Melbourne, Gender Leadership and Social Sustainability (GLASS) research unit.

Winkworth, G., Healy, C., Woodward, M., ve Camilleri, P. (2009). Community capacity building: Learning from the 2003 Canberra bushfires. *Australian Journal of Emergency Management*, 24 (2), 5–12.

TÜRKİYE'DE HERKES İÇİN SPOR FEDERASYONUNUN YERİ VE ÖNEMİ

Erdal ZORBA*

Genel sağlık kuralları olarak kabul ettiğimiz; ideal vücut ağırlığı, sigaradan uzak olmak, stresi kontrol altına alabilmek, sağlıklı bir kalp dolaşımı vs. gibi etkenlerin arzu edilen sağlık seviyesinde olmasını sağlayan en büyük araçlardan biri de hareketli ve düzenli yaşam tarzıdır.

Bu yüzden Herkes için spor eğitimi, 3 den 93 e kadar her yaştaki insanın yaşam kalitesini arttırmak, çocukluk çağından itibaren; doğru beslenme, vücudunu doğru kullanma doğru değerleri yaşam felsefesi olarak benimseme ve stres ile baş edebilme özelliklerini geliştirmeyi hedefler. Ayrıca, sigara, alkol ve doping gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durma, daima aktif yaşam tarzını benimseme, aile ve toplum ile uyum içinde olma gibi değerlerde kazandırılmaya çalışılır. Ailede başlayan bu alışkanlıklar, okul çağında gelişir.

Diğer bir boyutu ise spor ve sağlık bilinci yerleşmiş bireylerden doğan toplumun performans sporlarında da başarıyı yakalaması beklenen bir netice olacaktır. Bu sebeple sağlıklı yaşam ve spor konusunda; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçli olması çok önemlidir.

İnsanın var oluşundan bugüne kadar onunla birlikte olan sporun kabul edilmiş evrensel bir tanımı yoktur. Ancak, spor olarak kabul edilen aktivitelerde ortak olan belli unsurlar vardır. Spor insanoğlunun var oluşundan beri onunla beraber olan, belirli kurallar içeren, rekabet ortamı olan, haz veren aktiviteler bütünlüğüdür.

Zaman içinde sporun geleneksel değer yargılarındaki esneklik, daha önceki homojen amaçlarının değişmesine neden olmuştur. Sporun 1970'li yıllarda popülerliğinin artması, spor endüstrisine yapılan yatırımların sonucunda dünya genelinde spor bilincinin ve alışkanlığının yerleşmeye başlaması, sporun yaşamın vazgeçilmez bir alışkanlık olarak kabul görmesi, insanların tatilleri boyunca gündelik spor yaşamlarını sürdürmek istemeleri, turizm sektörünün spor ile kaynaşmasının en önemli nedenidir.

Herkes İçin Sporun Sağlık Açısından Önemi

Sağlık, insanların yaşam biçimiyle doğru orantılıdır. Hipokrat asırlar önce **“Eğer biz her ferde, ne**

***Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi**

çok az, ne de çok fazla, doğru miktarda gıda ve hareket (spor) verebilseydik sağlık için en güvenli yolu bulurduk” sözünü söylemiştir.

Büyük Türk alimi İbn-i Sina da **“sağlığı korumanın üç temel prensibi vardır; hareket (spor), gıda ve uyku”** diyerek sağlıklı yaşamın ana hatlarını göstermiştir.

Sağlık; hayat tarzınızla ve davranışlarınızla etkilediğiniz çevrenizle çok sıkı bir ilişki halindedir. Bu nedendir ki, zaman süreci içerisinde davranışlarınız ve yaşantınızda meydana gelen değişiklikler sağlık konusunda çok yeni boyutların oluşmasına sebep olmuştur.

Yaşadığımız bu çağda şehirleşmenin hızla artışı, insanlar vücutlarını daha az hareket ettirmesi, çarpık yapılaşmanın getirdiği sosyo-ekonomik ve kültürel problemler ve psikolojik gerginliğe sebep olan faktörler (*gürültü, yoğun trafik, vs.*) insanların sağlık sorunlarının şeklini değiştirmiştir.

Özellikle hareketsizlikten oluşan hastalıklara baktığımızda sebep-sonuç ilişkilerinin temelinde temel sağlıklı yaşam kuralları ile birlikte doğru spor ve egzersiz yapmaktan geçtiği görülmektedir.

Yürüyüş, jogging, koşu, bisiklet, yüzme, kayak gibi büyük kas gruplarının hareket olayına katıldığı dayanıklılık sporları sırasında kaslar, kanın kalbe geri dönüşüne aktif olarak katkıda bulunurlar. Kendisine daha fazla kan geldiğinden ek bir yükü çalışan kalp ise her seferinde daha fazla kanı çevreye göndermek zorundadır. Buna zamanla iyice alışır ve pompa görevini daha ekonomik olarak sürdürür. Kalp kası kuvvetlendiğinden ve irileştiğinden, ayrıca iç hacmi genişlediğinden dinlenmiş durumdayken eskisine oranla daha az sayıda atım ile aynı miktardaki kanı organlara gönderebilir.

Egzersize katılanlar iskelet kaslarındaki kılcal damarların çoğunu kullanırlar. Fiziksel iş sırasında kılcal damarlar görev yapmak üzere açılır ve çalışmalar düzenli sürdürülürse gerektiğinde kanı iletmek üzere kullanıma hazır durumda kalır. Aynı şey kalp kası için de geçerlidir. Kalp kasına ne kadar çok görev verirse kendi içinde kendisini besleyen kılcal damarlar ve bu kılcalların kaynaklandığı asıl damarlar (*koroner*) sürekli olarak geniş durumlarını korurlar. Ayrıca dokuda kullanılan artık ürünlerin uzaklaştırılmak üzere kana geçişi kolaylaşır. Kalbin daha iyi iş görmesi, kanı bolca pompalayabilmesi, genişleyen damarlarla dokuya bol besin gelmesi hücrelerde de değişikliklere yol açar. Daha çok enerji ortaya çıkması için yağların ve karbonhidratların yanmasını kolaylaştırmak üzere enzimlerde artış olur. Özellikle vücuttaki yağların egzersizlere katılmakla düşüş gösterdiği gözlenmiştir. Damar sertliğine yol açan ve kalp damar hastalıklarından sorumlu olan yağların egzersizlerle azaltılması mümkündür. Bu arada **“iyi huylu”** diyebileceğimiz ve diğer yağlı maddelere karşı savaş vererek damar sertliğini önlemeye çalışan bir madde olan HDL (*yüksek yağlılıkta lipoprotein*) ise egzersizlerle arttırabilir. Organizma fiziksel yük altındayken, depolanmış yağlar buldukları yerlerden serbestleşirler. Fiziksel aktiviteyi bitirip dinlenmeye geçtikten sonra bile yağların yanması ile enerji sağlanması saatlerce sürer. Bu zayıflamak isteyenlerin unutmaması gereken bir konudur. Ayrıca, egzersizler beyinde iştah merkezinin düzenli çalışmasını sağlayarak beslenme ve enerji harcama dengesini korur. Yaşlandıkça azalan kas kitlesi ve düşen metabolizma hızı nedeniyle daha az yememiz gerekir.

Spor sayesinde; İş verimi artışı, öz saygının gelişmesi, hayata daha mutlu bakması streste başa çıkabilmesi, kendine güveninin artması, uyku ritminin düzene girmesi, bireyler arası dostluk ve empatinin daha rahat kurulabilmesi her ne kadar bireysel gözükse de toplum sağlığının ve spor bilincin oturtulmasını sağlayacaktır.

Bu yüzden Herkes için spor eğitimi, 3 den 93 e kadar her yaştaki insanın yaşam kalitesini arttırmak, çocukluk çağından itibaren; doğru beslenme, vücudunu doğru kullanma doğru değerleri yaşam felsefesi olarak benimseme özelliklerini geliştirmeyi hedefler. Ayrıca, sigara alkol gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durma, daima aktif yaşam tarzını benimseme, aile ve toplum ile

uyum içinde olma gibi değerlerde kazandırılmaya çalışılır. Ailede başlayan bu alışkanlıklar, okul çağında gelişir.

Diğer bir boyutu ise spor ve sağlık bilinci yerleşmiş bireylerden doğan toplumun performans sporlarında da başarıyı yakalaması beklenen bir netice olacaktır. Bu sebeple sağlıklı yaşam ve spor konusunda; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçli olması çok önemlidir.

H.İ.S Federasyonunun Amaçları

Herkes için Spor Federasyonunun kuruluş amacı; vatandaşlarımızın yaşı, cinsiyeti, sosyal statüleri ne olursa olsun milli geleneklerine saygı göstererek, ekonomik gelişmelerine kültürel zenginliklerine ve sportif aktivitelerine katılmalarına fırsat verebilmek ve bu alanda ilgili kişiler ve kurumlar ile yapılacak işbirliği ile bu işbirliğini gerçekleştirmektir. Buna göre Federasyonun amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Karşılıklı anlayış içerisinde insanlarımızı bir araya getirerek bireyin kendini geliştirmesine fırsat vermek.
- Spor kültürü ve Olimpizm düşüncesinin toplumda yaygınlaşmasına yardımcı olmak,
- Herkes için spor (H.İ.S) düşüncesini yaygınlaştıracak, sempozyum, konferans, bölgesel yada uluslar arası seminer, vb. etkinlikler düzenlemek.
- H.İ.S animatörlerine eğitim düşüncesinden yola çıkarak bu alanda kurslar ve hizmet içi eğitim programları düzenlemek.
- Toplumda yaşam kalitesini arttırmak için “**yaşam koçluğu**” liderleri yetiştirmek
- H.İ.S fikrini geliştirme ve ilerlemesini desteklemek,.
- H.İ.S sponsorluğunu geliştirmek ve hızlandırmak,.
- H.İ.S uygulamasına adapte edilmiş bilimsel araştırmaları hızlandırmak, desteklemek ve yönetim alanında yönlendirmek.
- H.İ.S aktivitelerini artırmak için kitle iletişim araçlarını aktif hale getirmek ve işbirliği içine girmek.
- H.İ.S çerçevesinde yapılacak bütün etkinliklerde ilgili federasyonlar ile işbirliğine girmek.
- Resmi yarışma kurallarına bağlı olmayan yarışmalarla eğlenceye yönelik organizasyonları programlamak ve düzenlemek.
- Diğer Federasyonlara alt hizmet ve spor kültürü desteği vermek
- Bilinen serbest zaman değerlendirme ve spor türlerine yenilerini eklemek amacı ile araştırmalarda bulunmak.
- Bölgesel ve uluslar arası etkinliklere katılarak bu alanda yapılan çalışmalarını, yapılan yeni uygulamaları ilgililerin hizmetine sunmak.
- Etkinlikler sırasında vatandaşlarımızın ilgisini çekmek ve spor alışkanlığını kazandırmak için maddi ve manevi ödüller dağıtmak

Herkes İçin Spor Eğitiminin Kalitesi ve Sporda Gelişimindeki Rolü

Bir ülkenin sporda başarısında devletlerin spordaki yasal konumları ve Spor eğitimine yapılan yatırımla ve buna bağlı olarak genel eğitimle bağdaşması ile şekillenmektedir. (Tablo 1) Ulaşmak istediğimiz hedefleri;

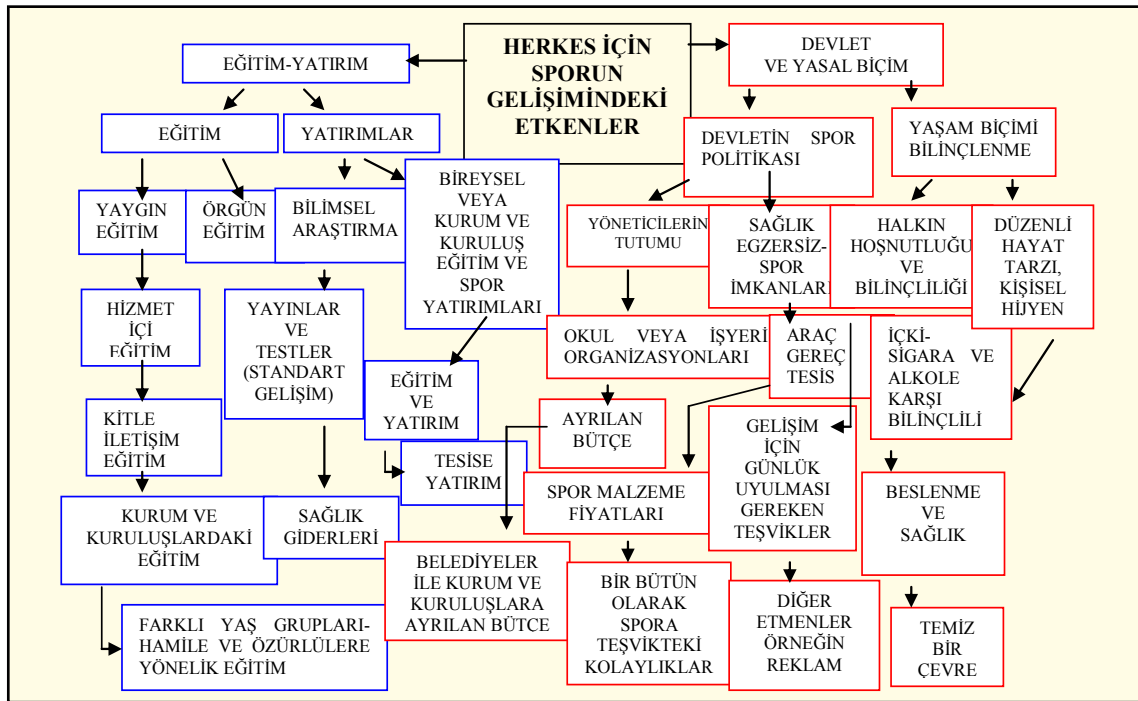

Sağlıklı bir neslin oluşmasında devletin spor politikası ve ekonomik nedenler en belirleyici etkenlerdir. Yetişmiş yöneticilerin spora bakış açısı, sağlıklı yaşam kalitesi konusunda bilinçlilik düzeyi, okul veya işyeri organizasyonlarının önemini, kalitesini ve katılım düzeyini belirleyen sebeplerden başlıcalarıdır. Örneğin; sporu sevmeyen bir okul müdürünün öğrenciler ve öğretmenler üzerinde teşvik edici etkisi olamaz. Tam aksine katılımcıların güdülenmesini olumsuz etkileyecektir. Devletin spor politikası aynı zamanda yatırım, yaygın ve örgün eğitimin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Sporun yaşam tarzının toplumda bilinçlenmesinde kitle iletişim araçlarının ve eğitimin rolü şüphesiz çok büyüktür. Toplumun içki, sigara, beslenme, temizlik sağlık konusunda bilinçlendirilmesi, devletin başlıca görevidir. Yerel yönetimleri sağlıklı yaşam kalitesini arttırmada yatırım ve yatırım hizmetlerini sunması gerekir. Gelişmiş toplumlarda yerel yönetimlerin bu konuda büyük çabalar sarf ettiğini görmek mümkündür. Amerika ve Avustralya ülkelerinin yerel yönetim yapıları en belirgin örneklerdendir. Bu ülkelerdeki düzenli spor yapma alışkanlıklarına baktığımızda %40' lardan daha yukarı olduğunu görürüz. Burada kitle iletişim araçlarının rolünden aile, okul ve yönetici üçgeninden, ülkenin ulusal bir politikası olduğunu görmek mümkündür. Ancak bu gün gelinen noktaya bakıldığında beden eğitimi ve sporun Okul öncesinden başlayarak ilk, orta ve üniversite eğitimleri içerisinde yeterince destek görmediğini söyleyebiliriz. Devletin teşvik edici desteklerinin yanında sistemsizlik ve sadece bilgiye dayalı eğitim- öğretim programlarıyla; aile okul yöneticileri ve öğrenci için beden eğitimi ve spor bir angarya teşkil etmektedir. Geçmişte Amerika Birleşik Devletleri eğitimde bu yanlış politikayı uyguladı. Ama sonuçları çok ağır oldu. Bu gün şişmanlık, kalp rahatsızlıkları ve diğer sağlık sorunları ciddi sorun yumakları haline gelmiştir.

Eğitim ve Herkes İçin Spor

Ülkeler, yaşam tarzını hareket ve egzersiz veya sporda bilinçlenme üzerine kuramamış ise o ülkenin Olimpiyatlara aday gösterilmesi zorlaşır. Daha önce Olimpiyat düzenleyen ülkelere

Tablo1: Herkes için Sporun Gelişim Tablosu.

Avustralya ve ABD baktığımızda, Olimpiyatlardan çok önce halka sporu sevdirmeye ve Olimpizm aşkı kazandırma hedeflenmiştir. Gerçekte de sağlıklı yaşam felsefesi benimsenmeden, Olimpiyatlardan bahsetmek mümkün değildir.

Olimpiyat felsefesinin yerleşmesinde herkes için sporun yaygınlaşmasının çok önemli rolü olduğunu bilinen bir gerçektir. Çünkü Uluslararası Olimpiyat Komitesi (UOK) Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmak isteyen kentlerin seçilmesi aşamasında yapılmasını istediği bazı koşullar bulunmaktadır. Bu koşullardan biride eğitim ve sporun olimpiyata aday kentte üst düzeye ulaşması ve spor kültürünün yaygınlaşmasıdır.

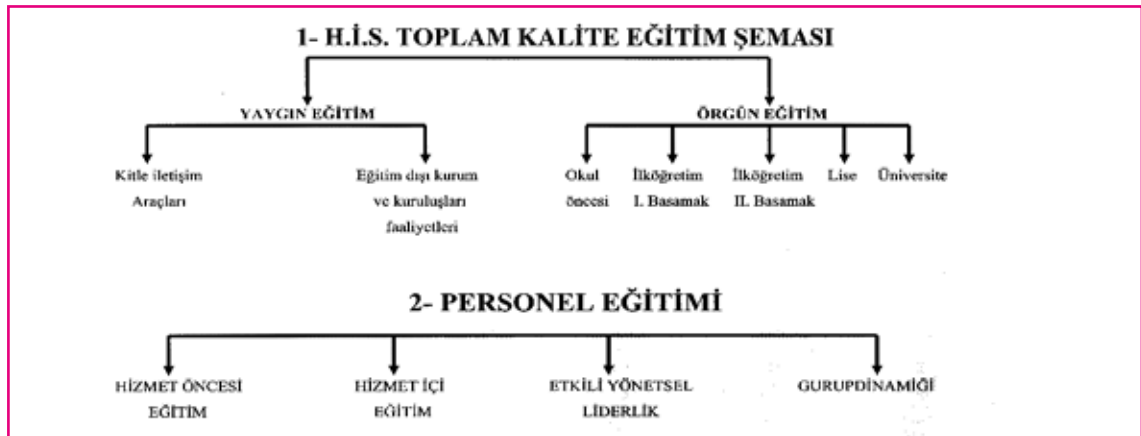
Bu kültürün gelişmesinde Herkes için spor düşüncesinin benimsenmesinde toplam kalite eğitiminin (Tablo 2) yaygın ve örgün eğitim olarak ele alınması gerekir.

Yaygın eğitimde başta kitle iletişim araçları ile eğitim dışı kurum ve kuruluşlarının sunuş ve faaliyetleriyle topluma gerekli mesajlar verebilir. Bu mesajlar her yaştaki bireye hitap edecek şekilde düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Özellikle eğitimde yapılan hizmetlerin ürünlerinin alınmasının sabır ve süreyle ilişkili olduğu unutulmamalıdır.

Örgün eğitim olarak okul öncesinden başlayarak eğitimin bütün kademelerinde sağlıklı yaşam felsefesinin önemli bir bölümünü oluşturan spor kültürünü yerleştirmek gerekir. eğitim müfredatında beden eğitimi derslerinin saatini arttırmak yeterli çözüm değildir. Bunun yanı sıra tesisleşmeyi hızlandırmak, hizmet içi eğitime ağırlık vermek, nitelikli eğitim uzmanları yetiştirme gibi yukarıdaki tablolarda açıklamaya çalıştığımız bir çok faktörü de dikkate almak gerekir. Her biri zincirin bir halkasını teşkil ettiğini unutmamak gerekir. Burada personel eğitimine ayrı bir önem verilmesi gerekir. Hizmeti sunacak yönetici ve eğitimcilerin bilinçli olmaları, doğru liderlerin seçilmesi grup dinamiğini arttıracaktır. Eğitimcilerin sorumluluklarının farkında olması, yeni gelişimleri yakalaması, çevreye uyumlu, öğrenme ve gelişmeye açık, insani iletişimleri güçlü ve yaptığı işte başarılı gerçek liderler olmaları aranan en önemli özellik olarak sıralayabiliriz. Bunların gerçekleşmesinde devletin güçlü bir spor- sağlık politikası ve aynı zamanda güçlü, yaptırımcı ve denetleyici özelliği de sahip olmalıdır. Tabi ki devletin denetlemesi dışında sistemler birbirini sorgulayan denetleyen mekanizmalar haline getirilmelidir. Örneğin bu gün federasyonlar özerk hale getirilmiştir. Bu sistem **“ben her şeyi tek başıma yaparım”** zihniyetini doğurursa yanlışlıkları beraberinde getirecektir. Özellikle sponsor desteği olmayan henüz gelişmesini tamamlamamış federasyonlarda problemler katlanarak büyüyecektir.

Türkiye Herkes İçin Spor Federasyonunun Vizyonu

3 den 93 e kadar her yaşta ve her kesimdeki insanın yaşam kalitesini arttırmak, sağlık huzur

ve mutluluğu ön plana çıkaracak spor kültürünün yaygınlaştırmak, bütün spor branşlarının yaygınlaşması için; şenlik, oyun ve rekreatif yarışmalar düzenlemek, çocukluk çağından itibaren; doğru beslenme, vücudunu doğru kullanma, doğru değerleri yaşam felsefesi olarak benimseme özelliklerini geliştirmeyi hedeflemektir. Ayrıca, sigara alkol gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durma, daima aktif yaşam tarzını benimseme, aile ve toplum ile uyum içinde olma gibi değerlerde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmek için kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmektir. Spor kültürü için; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçlendirilmesi, uluslararası barış ve spor kültürüne katkı sağlaması için her türlü bilimsel veya rekreatif çalışmalar yapmak, yayınlar çıkartmak ve çeşitli organizasyonlar düzenlemek, diğer federasyonların tanıtımı ve gelişimlerine katkı için iş birliğine girmek Türkiye Herkes için Spor Federasyonu'nun vizyonu olarak açıklanabilir..

Thisf Hedefleri Neler Olmalı?

Ülkemizdeki sportif işleyiş ile ilgili en önemli sorun; ülkenin temel spor stratejilerinin belirlenmemiş olması nedeniyle, her türlü sportif örgüt ve hizmetin ülke ve toplum yararına olup olmadığının tespit edilememesidir. Bu amaçla atılması gereken ilk adım, sportif eğitim, hizmet, uygulama ve örgütlenme ile ilgili olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının katılımıyla; çağdaş, bilimsel, ölçülebilir ve uygulanabilir bir devlet politikası geliştirilmelidir. Bu politikalarda başta spor kültürünün geliştirilmesi, spor eğitimi, sportif başarı, spor organizasyonları, spor ekonomisi, halk sağlığı, vb gibi ilgili bütün parametrelerin birbirleriyle ilişkisi ve öncelikleri açık hale getirilmelidir.

Günümüzde spor anlayışı her geçen gün çeşitlenmektedir. Bu çeşitlenme spor kültürünün yaygınlaşması ile de doğru orantılı gitmektedir. Yarışma ve performans sporlarına baktığımızda yaklaşım yapılan antrenman çeşidi, süresi, sıklığı vs. tamamıyla hedef doğrultusunda zirveye ulaşma düşüncesi hakimdir. Yani bu yolda başarı için; yaşam tarzınızdan, beslenmenizden, davranışlarınızdan, yaşantınızdan bir çok tavizler vermek zorunda kalınabilir. Zirve sporları veya performans sporları tek veya ilk hedefi sağlık için spor felsefesi değildir. Yakından bakıldığında başarı hırsı çoğu zaman doping gibi farklı arayışlara iter. Sonuçlar çok kötüde olabilir. Bunun için spor kültürünün yerleştirilmesi çok önemlidir.

Bu yüzden yaygın **spor alışkanlığı** oluşturmanın, sportif (*yarışmacı*) başarı kadar önemli olduğu göz önüne alınmalıdır. Devletin yeniden tanımlanacak spor politikasında, sporun yaygınlaşması, kesin bir biçimde **sportif başarının** önüne yer alması gerekir.. Sporun yaygınlaşmasının genel **halk sağlığı**, genç nesillerin ahlaki gelişimi, serbest zamanların olumlu değerlendirilmesi, spor endüstrisinin güçlenmesi gibi çok önemli boyutları dikkate almak gerekir. Bu noktada Türkiye Herkes İçin Spor Federasyonu desteklenmeli ve güçlendirilmeli, bu federasyon eliyle yaygın projeler uygulamaya konulmalıdır. Türkiye Herkes İçin Spor Federasyonu, bu misyonlara matuf ve kuruluş amacını doğrudan anayasanın 59. Maddesinden alan bir örgüt olarak, ülkemizin başat federasyonu haline getirilmelidir.

Bu gün performans sporlarının bir kısmı asıl amaçlarını bırakmış sağlık için egzersiz alanında hizmet verme çabasına girmiştir. Buda o sporların tabanda yaygınlaşması ve başarısında ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Hatta bu spor branşlarında kan kaybı o kadar artmıştır ki yetişmiş sporcu bile bulmakta zorluk çekilmektedir.

Avrupa' da ve Amerika'da sağlık sorunları ile birlikte çeşitli egzersizler türemektedir. Bunlarda bazıları; Fitness, Yoga, tiçi, ip atlama, Capoeira, frizbi, fistbol, vs. Yarın onlarca farklı isimde egzersiz hareketleri türemeyeceğinin garantisi yoktur. Bunlar başlangıçta çok iyi niyetle başlamış olsa da tamimiyle tüketiciye hizmet olarak ta düşünmek yanlış olacaktır. **"kontROLSÜZ güç güç değildir"** sloganı ile bu egzersizlerin bir kısmı farklı amaçlara hizmette verecek olsa da denetleme şansı bulunmayacaktır. Üstelik sağlığa ne kadar yararı olduğu da bazen sorgulanmaktadır. Şunu

unutmayalım ki **“Yarım doktor candan, yarım hoca dinden ve yarım spor uzmanı da hem candan hem de bedenden eder”**

Herkes İçin Spor ve Wellness antrenörlük programına bakıldığında; yaşlılara, hamilelere, sedanterlere, engellilere, hareketsizliğe bağlı olan hastalıklılara yönelik çeşitli eğitim ve uygulama programları mevcuttur. Bunlardan bazıları; büro egzersiz uygulamaları, hamilelere yönelik egzersizler, yaşlılara yönelik egzersizler, engellilere yönelik egzersizler, hareketsizliğe bağlı oluşan sorunlara yönelik egzersizler, park ve bahçelerdeki aletlere yönelik egzersizler ve çeşitli malzemeler kullanılarak yapılan yer egzersizleri vs. olarak sıralayabiliriz .

Ayrıca Herkes İçin Spor Federasyonu daima iş birliği yapacağı kurum ve kuruluşları da özetle sıralayabiliriz:

1- HİS Federasyonunun iş birliğinin artarak devam etmesi gereken kurumlar :

- Resmi kurumlar (*Bakanlıklar ; özellikle Spor'dan Sorumlu Devlet Bakanlığı ve GSGM, Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı,)*
- Gençlik ve Spor İl müdürlükleri
- Spor Federasyonları
- Sportif dernekler ve gençlik kurumları
- Belediyeler
- Spor sağlık merkezleri ve kulüpleri
- Basılı ve görsel medya
- Bütün bunlarla birlikte bir birey olarak insana ulaşmak.

2- Hizmetin uygulanması :

Kişiden hareket ederek ve gençlerin beklentilerini tespit ederek, devlet, **GSGM**, İl müdürlükleri, federasyonlar, belediyeler, dernekler ve gençlik kuruluşlarıyla işbirliği yaparak hizmet vermek. Türkiye **HİS** Federasyonu değişen şartları dikkate alarak yenilikçi olduğunu kanıtlamalı. Spor eğitim sistemi, pazarlama, dar gelirliye ulaşma dikkate alınması gerekenlerden bazılarıdır. Şehir kültüründe spor anlayışının da değiştirdiğini unutmamak gerekir. Bu yüzden aileleri, çocukları, gençleri ve ilgili olan bütün kurum ve kuruluşları dinlememiz gerekir. Bazı sorulara cevap aramamız gerekir:

- Federasyonlar istenilen sporcu sayısına ulaşıyor mu? Şehirleşme spor politikamızı ve çeşidini etkilemeli mi?
- Yoksa hala şehirleşme ve spor kültüründeki değişimlere dikkat etmiyor muyuz?
- Biz sporun yaygınlaşmasına nasıl katkı sağlayabiliriz?
- Genç ve çocukların internet ve bilgisayar oyunlarını aktif spora dönüştürücü yöntemler geliştirmek gerekir. Örneğin çeşitli animasyonlarla sanal dünyada hareket ederek stretching, kayak, golf, bowling, tenis gibi daha birçok spor sanal ortamda yaptırılabilir. Böylece çocuk ve gençlerin internet kafelerdeki bağımlılıkları azaltılabileceği düşünüyorum.

3 – Spora yenilikçi eğitim sistemini sorgulayan bir yaklaşım:

Devletin spor politikası ve Milli Eğitim Bakanlığının eğitim politikasının birbiriyle uyumlu ve

tamamlayıcı olması gerekir. Mevcut eğitim sistemi ile spora teşvik edici yanında eksiklikler olduğu düşünülmektedir. Çocukları ve gençleri spordan, yaratıcılıktan uzaklaştırıcı sınavlı eğitim anlayışı hakim kılınmıştır. Bu sistemin iyeleştirilip spor politikası ile eğitim politikasının uyumlu hale getirilmesinde Herkes İçin spor olarak elimizden gelen çalışmaları yapmaktayız. Proje çalışması olarak **MEB** ile işbirliğine gidilerek Anaokulu ve İlköğretim öğrencilerinin spor alışkanlıkları edinmesi ve spor kültürünü içselleştirmesi için yaygın projeler üretilmesi planlanılmaktadır.

Ayrıca sokakta yaşayan çocuklar ile kimsesizler ve engelli vatandaşlarımıza yönelik etkinlikler planlanmaktadır. Yaşlılara ve hamilelere yönelik aydınlatıcı egzersiz broşürleri yapılmaktadır.

Hedefimiz ülkemizin her kesimindeki vatandaşımıza ulaşmak spor hizmeti ve alışkanlığı kazandırmak, olimpizm ruhunu benimsetmektir. Dünyanın bir çok ülkesinde Herkes İçin Spor Federasyonuna verilen sorumluk oldukça yüksektir. Buna bağlı olarak ta bütçeleri de büyüktür.

Ülkeler yaşam tarzını hareket ve egzersiz üzerine veya sporda bilinçlendirme üzerine kuramamış ise o ülkenin olimpiyatlara da talip olmaması gerekir. Nitekim Avustralya ve ABD’de ve diğer olimpiyatlara aday olmuş ülkelerin hepsinde ortak olarak olimpiyatlardan çok önce halka sporu sevdirmeye ve olimpizm aşkı kazandırma hedeflenmiştir. Gerçekte de sağlıklı yaşam felsefesi benimsenmeden, olimpiyatlardan bahsetmek mümkün değildir.

Genel nüfus içinde spor yapan çocuk ve genç sayısını en verimli şekilde devreye sokan ülkelerde gerek ülke düzeyinde gerekse uluslararası alanda sportif performansın ve başarıların sürekli arttığı görülmektedir. Ülkemizde geliştirilecek etkin, ulusal spor programları çocuk ve gençlerin **“fiziksel ve kişisel potansiyelinin farkına varma”** şansını verecek nitelikte hazırlanmalı ve katılımları teşvik edilmelidir. Nüfusumuzdaki genç ve dinamik potansiyel Türkiye için çok uzak bir ideali çok yakın yapacak güce sahiptir ve değerlendirilmelidir.

Kaynakça

Bucher, A., Richard, C., Bucher, D., (1974), Recreation for Today-s Society, New Jersey, Prentice-Hall, Inc, s:4,5,6.

Abadan, M., (1966), Türk Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyeti, BZD Semineri, HSEK Yayını, İstanbul.

American Collage Of Sport Medicine, (1980), Guidelines For Graded Exercise Testing And Exercise Prescription, Second Ed., Lea And Febiger, Philadelphia.

American Heart Association, (1983), An Older Person’s Guide To Cardiovascular Health, Dallas, Aha.

Cordes, K., Ibrahim, H., (1996), Applications in Recreation and Leisure, Mosby Publishing, ss.8-48.

Çubuk, M., (1984), Turizmin Dinlenme Eğlenme ve Boş Zaman Değerlendirme ile Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizmin Planlanmasında Sistemli Bir Yaklaşım, Mimar Sinan. Üniversitesi Yayınları s.169, İstanbul.

Gavin, J., (1992), The Exercise Habit, Leisure Press Champaign, Illinois.

Getcher, LH., Pipin, G., Varnes., J., (1994), Perspectives on HEALTH, DC Health and Company Lexington.

Howe, C.Z., (1983), Establishing Employee Recreation Programs, Leisure Today Vol: 54, S 34.

İşıkhan, V.,(1996) İş Doyumu, Verimlilik Dergisi, Ankara . s: 124.

Karaküçük, S.; (1999)Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme),Üçüncü baskı, Bağırğan Yayınevi, Ankara.

- Kılbaş, Ş., (1995)Gençlik ve Boş Zaman, Ç. Ü ,Basımevi Adana, s.29,30.
- La place, J., (1972), Health, Apletion Century Crofts, New York, Ss. 123-147.
- Lange, J., (1982), "America İs Fitness Binge "Us News And World Reeport, Maay. S 6l-64.
- Mathieson, A., Goffry W., (1982)Tourism Economic Physical ans Social İmpacts, Longman Group Limited , London.
- Menerney, W., (1978), "Help Yourself" İlinois, S5.
- Özbaydar, S.; (1983)İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi, Altın KitaplarYayınevi, İstanbul.
- Sağcan, M.; (1986)Rekreasyon ve Turizm, İzmir.
- Sharkey, B.T., (1990), Phsyiology Of Fitness The Canadian Experience, The Journal Of Sports Medicine And Physical Fitness.
- Tezcan, M.; (1993)Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- The Readers Digest Association, (198l), How To Keep Fit For Life, November.
- United States Of America, (198l), How To Keep For Life, 6. Edition, Usa, New York.
- Williams, C.S., Harageones, E.G., Jhohnson,D., Smith,C:D., (1999), Personal Fitness, Kendall Hunt Publishing Company , Iowa.
- Zorba,E; (1999)Herkes İçin Spor ve Fiziksel Uygunluk, G.S.G.M. Eğitim Dairesi, Ankara.
- Zorba Erdal.,, (2002), Türkiye'de Rekreasyona Bakış, Gelişimi Ve Beklentiler, 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Panel Kitabı, Türkiye-Antalya 27-29 Ekim 2002, sayfa,185-194
- Zorba Erdal.,,,, Kömür Ş., (2003) "Attitudes towards Recreation, Its Progress and Expectations in Turkey", International Conference on Higher Education Innovation,Kiev,p:208 may.
- Zorba Erdal.,,,, ve Bakır, M.,(2003), Serbest Zaman Kavramı, Sporda Sosyal Alanlar, Bıçaklar Kitapevi, ss.100–115. ANKARA.
- Zorba Erdal.,,,,Tekin.A.,İkinci.H.C.,Zorba.E., MiçoğluO.B. (2004) "Spor Turizmi" Turizm İlkeler ve Yönetim Kitabı,Turhan Kitapevi, Sf:227–251.
- Zorba Erdal., Kuter. M., (2006) " Çağın Hareketsizlik Sorunu ve Aktif Yaşamın Kazandırdıkları ", Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Fiziksel Aktivite ve Yerel yönetimler Sempozyumu, 27-28.04 2006.
- Zorba Erdal.,,,, (2007)., " Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinin Programlarının incelenmesi", 5. Ulusal Beden Eğitim ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Adana (Çağrılı Konuşmacı)
- Zorba Erdal.,, , (2008)., " Yaşam Kalitesinde Egzersizin Rolü", Gaziantep Üniversitesi Ömer Asım Arsoy Konferans Salonu , 28 Mayıs 2008 saat 14.00 (Çağrılı Konuşmacı)
- Zorba Erdal., (2008) "Yaşam Kalitesi ve Fziksel Aktivite" 10Th. International Sports Sciences Congress, 23-25 October, ss: 82-85. (Çağrılı Konuşmacı).
- Zorba Erdal.,, (2005), Vücut Yapısı Ölçüm Yöntemleri ve Şişmanlıkla Başa çıkma, Morpa yayınevi, İstanbul.
- Zorba Erdal., Kuter. M., (2006) " Çağın Hareketsizlik Sorunu ve Aktif Yaşamın Kazandırdıkları ", Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Fiziksel Aktivite ve Yerel yönetimler Sempozyumu, 27-28.04 2006.
- Zorba E., Saygın Ö. (2013) Fiziksel Aktivite ve Fiziksel Uygunluk, Geliştirilmiş ve düzenlenmiş 3. Baskı, Fırat Matbaacılık.
- Zorba, E., (2014) Yaşam Boyu Spor, Geliştirilmiş ve düzenlenmiş 3. Baskı, Atalay Matbaacılık, Ankara.
- Zorba, E. (2015) Herkes İçin Yaşam Boyu Spor, Fırat matbaacılık, (Türkiye HİS Yayınları), Ankara

ZAFER BAYRAMIMIZI KUTLARKEN...

İrfan Ünver NASRATTINOĞLU*

BAŞKUMANDANLIK DEĞİL, BAŞKUMANDAN MEYDAN MUHAREBESİ

Yakın geçmişimizde 26-30 ağustos tarihlerinin son derece önemli bir yeri vardır...

26 Ağustos Kocatepe’de, “Büyük Taarruz” un başladığı gündür.

27 Ağustosta, iki kez düşman işgali altında kalan Afyonkarahisar, ebediyen kurtulmuştur.

28 ve 29 Ağustos tarihlerinde, Mustafa Kemal komutasındaki Türk Ordusu, Yunan kuvvetlerini darmadağın etmiştir.

30 Ağustos ise, “**Başkomutan Meydan Muharebesi**”nin zaferle sonuçlandığı gündür. Bu tarihten sonra ise palikaryanın peşine düşülerek 9 Eylülde Ege Denizi’ne dökülüşüne kadar geçen olaylar dizisi, zaferi perçinlemiştir.

Bu nedenle ki, 26-30 Ağustos tarihleri her yıl, “**Zafer Haftası**” olarak kutlanmaktadır.

Bu tarihlerde her kentimizde, **KKTC**’nde ve dünyanın her yerinde bulunan **T.C.** temsilciliklerinde

**Türk Kooperatifçilik Vakfı Kurucularından Ve KOOP-KUR Yön.Kurulu E.Üyesi*

bayram yapılır, şölenler düzenlenir. Ancak Zafer Haftası'nın en etkili kutlandığı yer, Afyonkarahisar'dır.

Zaman zaman Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar ve mutlaka, silahlı kuvvetlerimizi temsilen generaller Afyonkarahisar'ı şereflendirir ve halkla birlikte Zafer Bayramı kutlama törenlerine katılırlar.

Fahrettin Altay Paşayla Kocatepe'de

Afyonkarahisar'da doğmuş olan bir kişi olarak, 26 Ağustoslarda Kocatepe'de yapılan törenleri defalarca izledim.

Bu törenlerin birisinde, 9 Eylül'de İzmir'e giren Süvari Birliklerimizin Komutanı ve Atatürk'ün yakın arkadaşı Fahrettin Altay Paşa'nın, savaşla ilgili anılarını kendi ağzından dinlemek şansını elde ettim.

Fahrettin Paşa son Kocatepe ziyaretinde yaptığı o konuşmada, Mustafa Kemal Atatürk'ten övgüyle bahsettikten sonra aynen şunları söylemişti:

“Arkadaşlar, sık sık yanlışlıklar yapılıyor ve 30 Ağustos Meydan Savaşına Başkomutanlık Meydan Savaşı deniliyor. Bu yanlıştır. O muhteşem savaşın adı Başkomutan Meydan Savaşıdır. Çünkü savaşın kazanan, büyük dâhi, Mustafa Kemal Paşa'dır. Lütfen bunu unutmayınız.”

Zafer Odası

26 Ağustosta düşmana ilk darbeyi vuran Mustafa Kemal, Dumlupınar'da yapılan meydan savaşının planlarını, Afyonkarahisar'ın merkezinde bulunan, eski belediye binasında yapmıştır.

O geceyi belediye binasında kendisine ayrılan odada geçiren Başkomutan, **İsmet (İnönü)** ve **Fevzi (Çakmak)** paşaları da yanına alarak, masa üzerine serdikleri büyük bir harita üzerinde sabaha kadar, savaşın taktik planları üzerinde çalışmışlardır.

Eski belediye binasının “**Afyonkarahisar Zafer Müzesi**” haline dönüştürülmesi son derece isabetli olmuştur.

Bu bina içerisinde, Atatürk'ün dinlendiği ve yattığı oda, ayrı bir özenle düzenlenmiştir.

Afyonkarahisar halkı yıllardır Zafer Odasını ziyaret ederek, Kocatepe'nin, Dumlupınar'ın önemini içlerine sindirmişlerdir.

Ne yazık ki, zaman zaman maalesef, kendi içimizden bu tarihi mekânın yıkılmasını isteyen gafiller çıkmıştır!...

Ben, hayatının her döneminde bu kutsal Zafer Odasını ziyaret ederek, Atatürk'le ilgili her şeyin önünde uzun uzun durup düşünmeyi itiyat haline getirmişimdir.

Atatürk'ün burada bir gece geçirdiği odanın her karışını bıkıp usanmadan gözden geçirirken aklıma hep,

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şu şiiri gelmiştir:

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde

Daha, diyordu.

Uğruna şehit olasım geldi hemen

Sabaha diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al

Al bir ata binmişti, al

Zafer Irak mı dedim,

Aha diyordu.

Atatürk ve Fahrettin Altay, çok yakın iki arkadaş idi...

Mustafa Kemal, yirminci yüzyılın en büyük dâhisidir. O taklit edilemeyecek kadar büyük, eşsiz, çağlara ışık tutacak, ebedi bir önderdir. Bu gerçeği bilenler, zaman zaman kimi çirkin politikacıların olumsuz sözlerine gülüp geçmektedirler.

O öylesine sağlam ilkelere dayalı bir cumhuriyet kurmuştur ki; yıllar yılı biz içeriden, düşmanlarımız dışarıdan yıkmaya çalışmasına rağmen, **Türkiye Cumhuriyeti** sapasağlam ayakta durmaktadır ve ebediyen duracaktır.

Önemi Çok Büyük Bayram

30 Ağustosun önemi çok büyüktür. Zira maazallah Dumlupınar Meydan Muharebesi kazanılmamış olsaydı bugün, yeryüzünde Türkiye Cumhuriyeti adlı bir devlet olmayabilirdi. Bu önemli savaşın ve elde edilen zaferin yaratıcısı Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Bu nedenle 30 Ağustos söz konusu olunca, değerlendirmeyi Atatürk'le birlikte yapmak gerekir. Atatürk Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili her şeyde vardır ve olmalıdır.

Bu zafer, Atatürk'ün adıyla bütünleşerek kutlanmalı, Atatürk inkılâpları, Atatürk'ün hayatı ve ilkeleri bütün iletişim araçları ile sık sık yayımlanmalı ve özellikle günümüz gençliğine iyice öğretilmelidir.

Cumhuriyetin kuruluşunun onuncu, yirminci yılları arasında, Türk İstiklâl Savaşı ile ilgili birçok sinema filmleri yapılmıştır.

Bu filmler, o dönemin çocuklarının, millî duygularla yetişmelerine katkıda bulunmuştur. Sonraki yıllarda zaman zaman TV filmleri de yapılmıştır ama, yapılanlar yeterli değildir.

Son yıllarda, ülkemizde de dünya sinemaları ayarında tarihi filmler yapılmaktadır. Devletimizin ilgili birimlerinin de katkısıyla, Cumhuriyetin 100.yılıının kutlanacağı 2023 yılına kadar, Cumhuriyetin tüm kazanımlarını içeren bir dizi film yapılmalıdır.

Ancak, böyle bir filmin senaryosu, çeşitli dünya görüşlerine sahip olan tarih bilgileri tarafından oluşacak en az on kişiden oluşacak bir kurul tarafından yazılmalıdır.

Ne yazık ki günümüz gençliği, ne Atatürk'ü ve ne de çöken bir imparatorluktan, taptaze bir cumhuriyetin kuruluşuna geçiş dönemini lâayıkı ile bilmiyor.

Geleceğimizin güvencesi olan gençlerimizin bu konuda bilinçlendirilmeleri için bütün kurum ve kuruluşlara görev düşmektedir.

Atatürk, Müslüman bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş ve ilk dinî bilgileri, ailesinden almıştır. İslâmiyete bakışı, dinle ilgili sözleri bilinmektedir. Bu hususta, çok sayıda kitap yayımlanmıştır.

Google'a girildiğinde, karşınıza çıkacak olan **“Atatürk ve Din”** başlıklı kitapların yüzde doksandokuzunda, büyük önderin büyük dinimizle ilgili düşünceleri yer almaktadır. Nitekim TBMM'nin açılışı sırasında yanında, zamanın en büyük din bilgini bulunmuştur.

“Ne mutlu Türk'üm diyene!” diyen Atatürk. Her şeyden önce, büyük bir milliyetçidir. Ama kafatasçı da değildir.

Öyle olsaydı, Ne mutlu Türk'ün diyene demez, “Ne mutlu Türk olana” derdi...

30 Ağustos zaferinin 51. Yıldönümünü idrak ettiğimiz bu gün, şehitlerimize bir kez daha Tanrıdan rahmet diliyor; sayıları artık çok azalan, kahraman gazilerimize uzun ömürler niyaz ediyor ve Yüce Atatürk'ün manevi huzurlarında bir kez daha minnet ve şükranla eğiliyorum...

KAMUDA BÜROKRASİNİN AZALTILMASI

Saltuk Aziz GÖKALP*

Teknolojinin hızlı gelişimi çerçevesinde kamuda yürütülen hizmetlerin de hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ihtiyacı doğmaktadır. Bürokrasinin azaltılması olarak ifade edilebilecek bu süreçte özellikle e-devlet kavramı önem arz etmektedir. Ülkemizde 2006 yılından itibaren e-devlet hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik yasal düzenlemeler oluşturulmakta ve bu kapsamda kamu hizmetlerinden vatandaşların en hızlı şekilde yararlanabilmesi amaçlanmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışının yerleştiği olduğu vatandaş odaklı devlet anlayışı çerçevesinde ülkemizde de bürokrasinin azaltılması noktasında belirli düzenlemeler dikkat çekmektedir. 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında da bu hususlar özenle ele alınmıştır.

Programda kamu hizmetlerinde e-devlet uygulamalarının mevcut durumundan bahsedilmiş ve Kamu hizmetlerinin, kullanıcı talep ve ihtiyaçlarına uygun olarak değer üretecek şekilde tasarlanması, elektronik ortamda sunulması ve kullanımının artırılmasına yönelik çalışmaların sürdürüğü ve e-Devlet Kapısına yeni hizmetlerin dâhil edilmesine devam edildiği belirtilmiştir.

Bu kapsamda, Ekim 2020 itibarıyla 679 kurum ve kuruluşun 5.185 hizmetine e-Devlet Kapısı üzerinden ulaşıldığı; e-Devlet Kapısının mobil uygulamaları üzerinden sunulan hizmet sayısının 2.772'ye ulaştığı ve Ekim 2019 itibarıyla yaklaşık 44 milyon olan e-Devlet Kapısı kayıtlı kullanıcı sayısının ise Ekim 2020 itibarıyla 50 milyonu aştığı ifade edilmiştir. Son bir yıl içerisinde yaklaşık altı milyon kullanıcının daha e-devlet sistemine entegre olduğu görülmektedir.

Bu verilerden aslında e-devlet üzerinden sunulan hizmetlere vatandaşların ilgi gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

Bununla birlikte, 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında kamu hizmetlerinin kullanıcı odaklı bir bakış açısıyla, etkinliğini ve birlikte işlerliğini sağlayacak modernizasyon ve süreç

**Yönetim Bilimci, Kırıkkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İLKSAN Genel Müdürlüğü, (saltukazizgokalp@gmail.com)*

iyileştirmelerinin yapılarak elektronik ortama taşınması ve e-Devlet Kapısından hizmet sunumu ve kullanımının artırılmasının temel amaç olduğu belirtilerek, bu kapsamda yapılacak olan çalışmalardan bazıları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- 1- e-Devlet Kapısı kayıtlı kullanıcı sayısı 57 milyon kişiye, Kapiya entegre edilen kamu hizmetlerinin sayısı ise 5.500'e çıkarılacaktır.
- 2- e-Devlet Kapısı üzerinden toplam 100 bütünleşik hizmet sunumu gerçekleştirilecektir.
- 3- e-Belediye Bilgi Sistemi Projesi kapsamında e-Devlet Kapısından sunulan hizmetlerin sayısı artırılacaktır.
- 4- 65 yaş üstü için konutta e-Devlet Kapısı şifresi tesliminin yapılması yaygınlaştırılacaktır.
- 5- Kamu kurumlarında dijital dönüşüm sürecini yönetme kapasitesini geliştirmek üzere, kariyer bilişim uzmanı istihdamını standart hale getirecek mevzuat çalışması yapılacaktır.
- 6- Kamu bilgi sistemlerinde veri standardizasyonu sağlamaya yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır.
- 7- 1.398 belediyenin tamamı e-Belediye Bilgi Sistemi Projesinde yer alan modüllerden en az birine entegre edilecektir.
- 8- Elektronik kimlik kartlarına elektronik imza yüklenmesi mümkün hale getirilerek, kamu ve özel sektöre yönelik yönlendirici bir rehber hazırlanacak ve kimlik kartının tüm kimlik doğrulama uygulamalarında kullanılması için yaygınlaştırma süreci başlatılacaktır.

Ayrıca, T.C. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının 13/10/2020 tarihinde yayınlamış olduğu genelgede kamu hizmetlerini en kolay ve en etkin yoldan, kaliteli, hızlı kesintisiz, güvenli ve düşük maliyetli bir şekilde elektronik ortamdan ulaştıran ve kamu hizmetlerine tek bir noktadan erişim imkanı sağlayan e-Devlet Kapısı sayesinde vatandaşların ve diğer kullanıcıların kamu kurum ve kuruluşları nezdindeki iş ve işlemlerinin çok daha hızlı yürütülmeye başladığı ve bürokrasinin önüne geçildiği vurgulanarak, kamu kurum ve kuruluşlarının elektronik yöntemlere ağırlık vermesi gerektiği yeniden ifade edilmiş ve bu kapsamda; güvenli kimlik doğrulama araçları kullanılarak e-Devlet Kapısı üzerinden alınan ve fiziki veya elektronik olarak doğrulanabilir belgeler için başkaca herhangi bir kurum onayının istenmeyeceği ve sistemde sunulan belgelerin doğruluğunun alınmış resmi belgelerle aynı hukuki değere göre işlem tesis edileceği belirtilmiştir.

Dolayısıyla, vatandaşların idare ile olan ilişkilerinde mağduriyet yaşamamaları ve taleplerinin en hızlı şekilde çözümlenebilmesi amacıyla oluşturulan bu sistemin önemli bir kazanım olduğu ifade edilebilir.

Aynı genelge kapsamında e-Devlet hizmetlerinin etkinliğinin sağlanması ve hizmet sunumunun kolaylaştırılmasında, iyileştirilmesinde ve kullanımının artırılmasında kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri tarafından gereken önlemlerin ivedilikle alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu bakımdan kamuda bürokrasinin azaltılması noktasında kurumlara ve yöneticilere düşen önemli sorumluluklar söz konusudur. Dijital çağa entegre olabilmek adına bu sorumlulukların yerine getirilerek kaliteli ve hızlı hizmet sunma imkanı da artacaktır.

DİJİTALLEŞEN DÜNYADA SOSYAL MEDYA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-5432>

Selen BİTKİN*

Giriş

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının sosyal medya kullanıcı olması gerçeği bizi sosyal medya endüstrisini kabul etme noktasında getirmiştir. Bugün hepimizin vazgeçilmezi olan sosyal medya platformları kiminin sosyalleşme, eğlence kiminin boş vakit geçirme gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bireylerin ve toplulukların içeriklerini paylaştığı, tartıştığı ve network oluşturduğu sosyal medya platformları artık işletmeler için de bir pazar yeri, bir iletişim kanalı olarak kullanılmaktadır.

Çeşitli amaçlarla insanların bulunduğu sanal ortamlar, toplumlar üzerinde de önemli etkiye sahiptir. Geleneksel medyanın çok ötesinde farklı ve yeni iletişim biçimlerini içinde barındırması, etki alanının da her geçen gün genişlemesi gerek endüstriyel gerek akademik açıdan incelenme konusu haline gelmiştir.

Sosyal Medya ve Dijitalleşme Kavramı

Teknolojinin günden güne gelişim kaydetmesi tüm değişimlerin başı olduğu gibi her alanda kullanımının yaygınlaşması beraberinde yeni yöntemlerin kullanılmasına olanak sağlamıştır.

* **Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Sosyal Hizmet Programı. kdogan_159@hotmail.com**

“Lin W, Yin W. (2021). COVID-19 And Social Work Practice For Older Adults in China. Asian Soc Work Pol Rev. 15, 84-86. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/aswp.12221>” den çeviridir. Erişim Tarihi: 03.03.2021.

Bilhassa şehirlerde yaşamlarını sürdüren bireyler toplumdaki kendini soyutlamaktan vazgeçip daha sosyal bir birey olmak için, yakın çevresiyle, aileleriyle, akrabalarıyla, arkadaşları ile iletişim kurma ihtiyacı hissetmişlerdir. Ortaya çıkan bu ihtiyaç sosyal medya olgusunun doğmasına vesile olmuştur (**Taşdemir, 2011: 650**).

Sosyal medya kavramını açıklamadan önce herşeyin başlangıcı olan dijitalleşme konusuna değinmek yerinde olacaktır.

Dijitalleşme Kavramı

Dijitalleşme denilince akla ilk gelen araçlar bilgisayar, akıllı telefon, tablet vb.dir. Dijitalleşmenin gerçekleşmesi bu araçlarla iş akışını düzenleyebilme ve sanal ortamların içerisine adapte olmak olarak ifade edilebilir.

Sosyal ve ekonomik yapının toplumlarla evrilmesi dijital dönüşümün önemli bir getirisidir. Ve bugün teknolojinin bir bütün olan dijitalleşmeye bir alternatif değil geleceğin kapısından fırsatla içeri girmeyi sağlayacak önemli bir geçittir.

Günümüze kadar iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sosyal medya, dijitalleşme, çevrimiçi olma ve internet gibi kavramlar gündelik yaşantımızın sıradan sözcükleri haline gelmiştir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi sadece bireylerin günlük yaşamlarını etkilemekle kalmamış, toplumları ve ülkeleri de değişimlere uğratarak bir dijitalleşme sürecini beraberinde getirmiştir. Bu süreç ise sadece sosyal hayatla sınırlı kalmamış; eğitim, sağlık, reklam gibi birçok sektörde de kendini göstermiştir (**Eraslan ve Ergezer, 2020: 3**).

Her alanda karşılaşacağımız dijitalleşme olgusu bugün karşımıza; e-Birey, e-Devlet, e-Okul, e-Eğitim, e-Kariyer, e-Şirket, e-Toplum şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ve artık görüldüğü gibi insanı ve toplumu da içine alan devasa bir olaydan bahsedilmektedir.

Dijital dönüşümün ile birlikte değişen bazı olgular şu şekilde sıralanmaktadır (**Dijital Benim İşim Projesi, 2021: 73**);

- **Küresel Alışveriş:** Dünyanın bir ucundan bir ürün sipariş etmek kolaylaşmıştır.
- **Teknoloji Kullanımı:** Teknolojiyle beraber yeni çıkan cihaz, uygulama ve aletlere ulaşma hız kazanmıştır.
- **İletişim Sınırsızlığı:** İnternet ile 7/24 dünyanın herhangi bir yerindeki kişilerle iletişime geçmek mümkün hale gelmiştir.
- **Hızlı Tüketim:** Tüketim toplumunun temelleri atılmıştır.
- **Fikir Alışverişi:** Herhangi bir internet sitesinden bir ürün almak istenildiğinde ürün veya satıcı hakkında alıcıların yorumlarını görme ve doğru satıcıyı seçme şansı artmıştır.
- **Çeşitlilik:** Dijital dünyanın en büyük nimetlerinden biri çeşitliliktir. İstenilen ürün seçip başka bir ürünle anında fiyat, özellik karşılaştırması yapabilme özgürlüğüne ulaşılmıştır.
- **Sosyalleşme:** Sanal sosyallikle birlikte bu durum pazarlama açısından ürünler hakkında konuşulmasını ve ağızdan ağıza yayılmasını sağlamakta etkili olmuş ve tüketici algısında ve kararlarında değişime yol açabilecek önemli bir faktör haline gelmiştir.

Sosyal Medya

Sosyal medyanın tanımıyla ilgili ortak bir tanım üzerine yoğunlaşılammamaktadır. Sosyal medya, insanların kişisel kelimeler, resimler, videolar ve seslerin multimedya karışımını kullanarak birbirleriyle ve hayatlarıyla ilgili bilgileri paylaşarak ve tartışarak özgürce etkileşim kurdukları internet alt yapısıyla destekli dijital ortamlar olarak ifade edilmektedir. Araştırmacıların ortak noktada bulunduğu fikir ise işlevselliğidir.

Bugün birbirine çok benzeyen ağ toplumu evreni birbirine bağlama özelliği dijital ortamların getirileri ile birlikte 90'larda müthiş bir ivme kazanmıştır (**Güçdemir, 2012a: 9**).

Dolayısıyla sosyal medya iletişime geçme ve bilgi paylaşımı noktasında hızlı, güvenilir akıllı bir haberleşme ağıdır (**Marangoz vd., 2012: 59**).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin doğal bir sonucu olarak düşünce kuruluşlarının da kendilerini ve çalışmalarını tanıtmaları için en uygun mecra internet ve dolayısıyla da sosyal medya olmuştur (**Karabulut ve Kutlu, 2021:104**).

Sosyal Medya Tarihsel Gelişimi

Sosyal medyanın tarihi internetin olduğu anda adım adım başlamıştır. Başlangıcı 1971 yılında iki bilgisayarın birbirine e-mail atmasıyla gerçekleşti.

Eski zamanlarda basit numaralar bulabilmek için yüzlerce kayıt olduğumuz **ICQ** ve bilmediğimiz kişilerle, farklı kanallar ile **MIRC** üzerinden “**chatleşerek**” iletişim kurmamız aslında farkında olmadan bugünkü anlamda sosyal medyanın temelleri atılmıştır. Daha sonra bu programlardan farklı olarak, theglobe.com adlı sosyal paylaşım sitesi çıkarılmıştır.

Fikir olarak çok beğenilen bu site bundan 2 yıl sonra da sixdegrees.com rakip olarak karşısına çıkmıştır. 1997 yılında kurulan Six Degrees adlı site ilk sosyal ağ sitesi olarak gösterilebilir.

Bu sosyal ağ ile arkadaşlık sitelerinde hali hazırda bulunan arkadaş listesi ilk topluluk haritaları ve bireyler arası bağlantıları ortaya çıkmıştır.

1997 yılında Google yayın hayatına başlamıştır. Anlık mesajlaşma servisi olan **AOL**, yayındadır. 2002 yılından sonra Friendster blog yazarları, eşcinseller ve Burning Man sanat festivali katılımcılarından oluşan gruplar ile hızla büyümüştür.

2000 yılında ise 70 milyon bilgisayar internete bağlı duruma gelmiştir (**Güçdemir, 2012: 35**).

Yaşadığımız çağın hız ve teknoloji çağı olduğu göz önünde bulundurulursa 2002' de ortaya çıkmasıyla sosyal gruplar eğitimsel, siyasi ve ticari birçok bağlamda hayata katkıda bulunmaktadır..

Sanal toplulukları desteklemek için kullanılan iletişim teknolojileri ve altyapıları, internet üzerinden gelişti ve elektronik posta listeleri, bülten panoları, Usenet, IRC, Vikisöz ve bloglar içine alan en popüler Web tabanlı uygulamalar arasına girmiştir (**Finin vd., 2005: 418-419**).

Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı

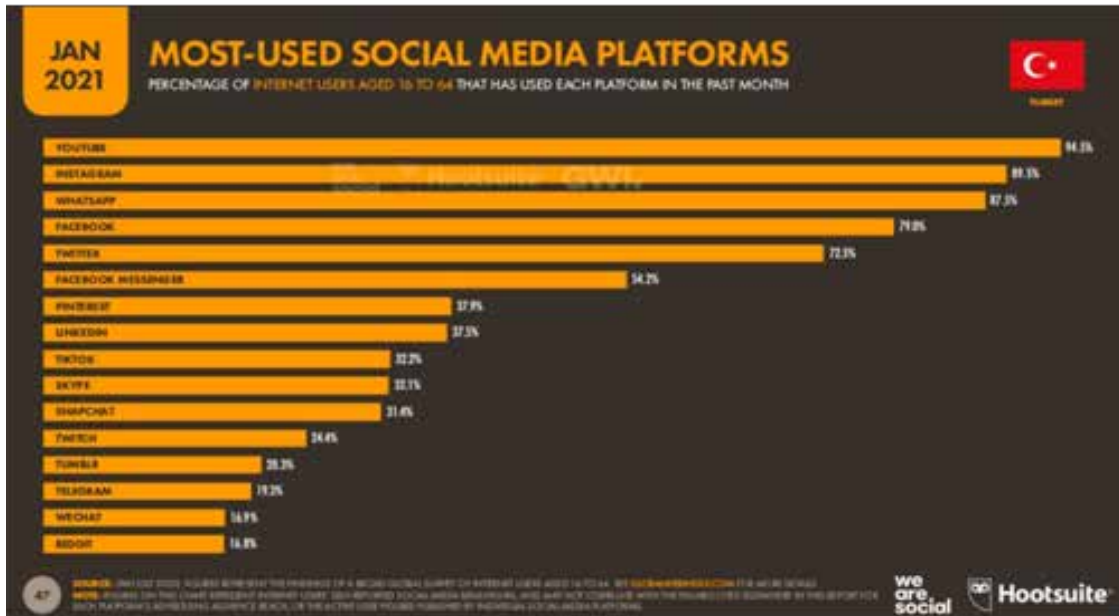
We Are Social 2021 Türkiye İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri’ne baktığımızda

Türkiye nüfusunun %70'i sosyal medyayı, %77'si interneti aktif olarak kullanmakta, mobil bağlantı kullanımı ise %90 seviyelerinde olduğunu görüyoruz.

Yine aynı raporda 60 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunan ülkemizde, yıllık sosyal medya kullanıcı artışı oranı %11 olduğu ifade edilmektedir.

Kaynak: We Are Social 2021 Türkiye İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri – Genel Tablo
Ülkemizde en çok kullanılan sosyal medya platformu olan YouTube'u sırasıyla Instagram ve Facebook takip etmektedir.

Kaynak: We Are Social 2021 Türkiye Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri – En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Sosyal medya kullanıcıların neredeyse tamamı sosyal platformları düzenli olarak kullanmakta, kullanıcı başına düşen sosyal medya hesap sayısı ise 9'dur. Sosyal medya kullanımının yaş ve cinsiyete göre dağılımına baktığımızda 25-34 yaş aralığı en fazla sosyal medya kullanıcısının olduğu yaş grubudur. We Are Social 2021 Türkiye, Sosyal Medya kullanımlarında cinsiyete göre dağılımlarına baktığımızda;

- YouTube reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 50 milyon olduğunu ve cinsiyete göre kullanım dağılımının neredeyse eşit olduğunu söyleyebiliriz.
- Instagram reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 46 milyon olduğunu ve kadın kullanıcı oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz.
- We Are Social Digital 2021 Turkey raporuna göre Facebook'un 38 milyon kullanıcısı bulunmakta ve erkek kullanıcıların daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.
- Twitter reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 13 milyon olduğunu ve erkek kullanıcı oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz.
- LinkedIn reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 10 milyona yaklaştığını ve erkek kullanıcı oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz.
- Snapchat reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 11 milyon olduğunu ve kadın kullanıcı oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz.

Sosyal Medya Uygulamaları

Sosyal medya tarihinin ardından kullanıcılara sunulan sosyal medya uygulamalarından bahsedilecek.

En çok kullanılan sosyal medya platformları listesinde dünyada ilk sırada Facebook, Türkiye'de ise Youtube yer alıyor. Sosyal medya platformları listesine baktığımızda (URL2):

- **Facebook:** Dünya genelinde yaklaşık 2 milyar kişinin Facebook kullandığı düşünülüyor. Türkiye'de 38 milyon kullanıcısı bulunan Facebook, bu sayı ile dünyada en çok Facebook kullanan 10'uncu ülke olarak kayıtlara geçiyor. Dünyada en çok Facebook kullanan ilk üç ülke sıralamasında ise Hindistan, ABD ve Endonezya yer alıyor.
- **Twitter:** Dünya genelinde 340 milyon kişinin Twitter kullandığı biliniyor. Türkiye, yaklaşık 12 milyon kullanıcı ile en fazla Twitter kullanılan ülkeler sıralamasında 6'ncı sırada yer alıyor. Listede ilk üç sırayı ABD, Japonya ve İngiltere oluşturuyor.
- **Youtube:** Dünya genelinde 2 milyar kişi her ay Youtube'da oturum açıyor. Verilere göre Youtube, Türkiye'de Google'ın ardından en çok ziyaret edilen ikinci site konumunda.
- **Instagram:** Yükselen değerini sürdüren Instagram, dünya genelinde aylık 1 milyar aktif kullanıcıya sahip. Türkiye'de yaklaşık 40 milyon Instagram kullanıcısı bulunuyor.
- **Whatsapp:** Diğer sosyal medya platformlarına göre farklı bir alanda yer alan Whatsapp, aylık 1,6 milyar aktif kullanıcıya sahip. 2014 yılında Facebook tarafından satın alınan şirket, hikaye ve durum ekleme gibi özellikleriyle iletişim haricinde sosyal medya yanını aktif tutuyor.

Facebook, Twitter, Youtube, Whatsapp ve Instagram dışında da birçok sosyal medya platformu bulunuyor. Tiktok, Pinterest, Snapchat ve LinkedIn bu siteler arasında en göze çarpanlarıdır.

Diğer sosyal medya siteleri listesi (URL2):

- **TikTok:** Aylık 800 milyon aktif kullanıcıya sahip olan Tiktok, Türkiye’de de ilgi gören sosyal medya platformları arasında.
- **WeChat:** Whatsapp gibi bir mesajlaşma uygulaması olarak ortaya çıkan WeChat, aylık 1 milyardan fazla aktif kullanıcıya sahip.
- **Snapchat:** Aylık kullanıcı sayısı 382 milyon olan Snapchat, Türkiye’de bir dönem çok yaygın olarak kullanılsa da aktifliği azaldı.
- **Pinterest:** 322 milyon aktif kullanıcı bulunan Pinterest, diğer platformlardan ayrılan yapısıyla ve farklı kitlesiyle öne çıkıyor.
- **Tencent QQ:** Aylık 731 milyon aktif kullanıcısı bulunan Tencent, 1999 yılında Çin’de yayımlandıktan sonra yine bu ülkede yoğun olarak kullanılıyor.
- **QZone:** Çin’in Facebook’u olarak adlandırılan QZone, Çin’de yoğun olarak kullanılıyor. Platformun 517 milyon kullanıcısı bulunuyor.
- **Sina Weibo:** Aylık 500 milyona yakın kullanıcısı bulunan Weibo, Çin’in Twitter’ı olarak adlandırılıyor.
- **Kuaishou:** Google Play ve App Store üzerinden ulaşılabilen video paylaşım sitesi Kuaishou, Youtube benzeri bir platform.
- Medium, LinkedIn, Tumblr, Reddit, Flickr, Swarm, Kik, Periscope, Vimeo, Dailymotion gibi sosyal medya platformları da dünya çapında bilinirliğe sahip.

Kaynakça

Dijital Benim İşim Projesi, 2021, https://drive.google.com/file/d/1gSzh_Z9ZdZ_-5n1OQTYaD5PH-WjeyXEJ/view?usp=sharing

ERASLAN, L., ERGEZER H.,S., (2020), Sosyal Medya Sosyolojisi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 4161, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2941, 978-975-06-4085-8, E-İsbn, Eskişehir.

FININ, T., DING, L., ZHOU, L., JOSHI, A., (2005), Social Networking on the Semantic Web, The Learning Organization, 12(5), 418-435.

GÜÇDEMİR, Y., (2012), Sanal Ortamda İletişim Bir Halkla İlişkiler Perspektifi, Derin Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

KARABULUT, N. , KUTLU, Ö., (2021), Türkiye’deki Düşünce Kuruluşlarının Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir İnceleme, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 3 (1) , 101-114. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/neusbf/issue/63265/910108>

MARANGOZ, M., YEŞİLDAĞ, B., SALTİK ARIKAN, I., (2012), E-Ticaret İşletmelerinin Web ve Sosyal Ağ Sitelerinin İçerik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi, İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2. <http://asosindex.com/cache/articles/article-1423867611.pdf>, Erişim Tarihi: 15.05.2017.

TAŞDEMİR, E., (2011), Bütünleşik Pazarlama İletişimi Temelinde Sosyal Medya, Ejournal of New World Sciences Academy Humanities, 4C0114, 6, (3), 645-665.

URL1: We Are Social 2021 Türkiye Sosyal Medya Kullanım İstatistikler <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>

URL2: <https://lumosajans.com/sosyal-medya-platformlari-2021/>

NEVŞEHİR DEDİKLERİ ...

Emrullah GÜNEY*

çökmüş büyük ve yalnız olmanın garipliği
ağaran erciyes değil, dört yan
tozlu yüzyılların alacakaranlığında
sessizlik güvercinlerdir parlayan
şarabın kıyasıya din olduğu zamanlar
ve belli değilken isa' nın peygamberliği
at koşturmuş kapadokya 'da dolu dizgin
acı sarı gül pembe ve yüzlerce kahverengi
soğuyan gölgesinde giderayak
hititlerin unuttuğu çorak güneşin
çıkarmış nesiller korkunç tadını
doyasıya- tarih denen bir canlı leşin
çürümüş zamanın sığ sularında
olanca güzelliğiyle günahları, aşkları
yolları kapatan bir deli kar altında
belli bile değil yaşadıkları

**Jeomorfoloğ Dr Turizm Coğrafyacısı*

yükselir toprak buhurdanlardan
üçyüzaltmışbeş mihrabın orgsuz uğultusu
yenik bizans yiğit selçuklu ve dindar osmanlıdan
artakalan buruk zaman tortusu
mahşer günü varsa ve kopacaksa bir gün
bilin ki yeri yüzzeyüz kapadokyadır
açmış hayat ve arzu sofrasını cömertçe
mukaddes kızılırmak- ölümsüz yatır (*)

.....

Nevşehir...

Harita üzerinde küçük bir il. Kızılırmak'ın ikiye böldüğü...

Fakat, Türkiye'mizin sonsuz büyüklüğünde bu küçük il kadar dolu, dopdolu kaç il vardır ki ?

Doğasının değişkenliği, renkliliği, tarihsel derinliği, Nevşehir'i benzersiz bir diyar yapar.

Bu yazıda bu güzel yurt parçasını dağdan dağa, vadiden vadiye, dört mevsimiyle, doğası ve emek verilip yetiştirilen binbir ürününüyle, yârenlik yaptığımız gönlü zengin insanıyla anlatmaya çalışacağız... Kısa bir yazının kısıtlamasıyla ne denli zor olduğunu bile bile...

Konya'dan başlayan ışınsal kervan yolları Anadolu'nun dört bir köşesine Selçuklu hümanizmasının, Türk Anadolu rönesansının duyularını, düşüncelerini, kısacası uygarlığını taşırdı. Ticari mallarla birlikte. Aksaray – Kayseri arasındaki görkemli hanların arası bir günlük yoldu. Bakım., güzel asfaltta uçarak yol alıyoruz ve iki han arasını sekiz on dakikada geçiyoruz. Taşa türkü söyleten Selçuklu taş ustalarına saygı, rahmet dilekleriyle... Ağzıkarahan, Alayhan, Öresin han...

Sonra bir yanardağbilim laboratuvarı: Acıgöl yöresi. Anadolunun en yeni volkanik yörelerindedir. Ve bu diyarı Türkleştiren atalarımızın dağa, bayıra, dereye düze verdiği adlara bakalım. Krateri ne bilsin halkımız... Tepesidelik... Yamacından lavlar akmış bir tepe: Karnıyarık.... Dağın doruğunda cehennem alevleri yanmış ve kayaları karartmış: Dağocağı... Buradan çıkan lavlar akmış ta Kızılırmak'a kadar: Ketir... Toponominin uygunluğu, ismi ile müsemma yer adları bize Selçuklu atalarımızın kıvrak zekâsını, bir yere ad vermedeki ustalığını gösteriyor. Lavlar akmış hisar kalıntısı kıvamında katılaşıp kalmış: Kalece tepe... Doruğundaki çukurda su birikmiş zamanında: Göl tepe... Patlayan yerde çukur var: Patlak çukur... Düz yazıda çöküntüler: Obruk... Acıgöl volkanlarının perlitik kayaları ufalananda en güzelinden tarım toprağı olmuştur ki bu diyarın patatesi, ayçiçeği, kabağı, karpuzu pek namlıdır.

Siz kebabi yalnız etten mi yapıyor sanırsınız. Patates sökme mevsiminde yolunuz buralara düşerse, kısa bir yârenlikten sonra size, üzüm çubuklarının ateşinde, korunda pişirilmiş patetes ikram edeceklerdir. İşte patates kebabi budur.

Kuzeye doğru yol alırsanız, Alacaşar yöresinde, lav akıntılarının arasındaki küçük ekemeklerde, tanıda doyum olmaz karpuzlar yersiniz. Yolculuğunuzu sabaha denk düşürün. Bozkır gecesinin ayazını yemiş karpuz kütür kütür, önünüze konulur.

Kızılırmak kıyılarına doğru ilerleyelim. Tuzköyünde tuz galerileri... Dehlizleri, sarkıt ve dikitleriyle tuz mağaraları... Sonra Çakırcan bahçeleri... Gökçe gövertinin binbir türü... Kızılırmak güneşi, kaymak suları ile elele verince bu diyarı sanki Çukurova'ya çevirmiştir. Her çeşit meyvesiyle ve de sebzesiyle...

Bir öğle sonrasında, Kırkikindi yağmurlarının ardından Ürgüp bağlarının içinde, yol kenarlarındaki iğde çiçeklerinin kokusuyla çakırkeyf olmadıysanız bu diyarı gördüm, yaşadım diyemezsiniz... Yunmuş arınmış, tozdan topraktan yıkanmış ağarlardan yayılan o kokuya toprak kokusu do eklenir ve insan yaşam coşkusu bulur, canına can katıldığını anlar... Islanmaya değer böyle bir günde. Konuk olduğunuz evde taze, nar gibi kızarmış tandır çöreği, yanında bir mevsimden öbürüne erişen hevenk üzümü olacaktır. Muhakkak...

Ürgüp... 1960'lara değin doğa ile daha barışık bir belde idi... Modern apartmanlarla dolu mahalleleri yoktu ama, doğa ile iç içe, mağaralarla içli dışlı idi... Bugün yıkıntılaşmış yamaç evlerinde acı, tatlı ne olaylar yaşanmıştır...

ürgüp tepeleri baca bacadır

tütüyor derdinle kaç yüz gecedir

derse ki aşk derdi benden yücedir

kusuruna bakma, çırağın sarhoş.

gerçi gönlüm kafesinden yekindi

ıslaktır uçamaz, şarap dökündü

aman alnı sabah, gözü ikindi

serinliğin sarhoş, sığağın sarhoş. ()**

Soğuk bir günde, Ürgüp çarşısında kimseler yokken, bir alışkanlığı sürdüren İsmet Aksoy'un konuğu olalım... Saç soba yanmaktadır ve ikram edilen ıhlamur içilmektedir... Ürgüp halı satıcılarının gözlem gücü, binbir konukla yârenliğin sonucu anlatım zenginliği Aksoy'da somutlaşmıştır... Olayları, anıları dinlemenin tadına doyum olmaz...

Oradan Nasibe Ova Halamızın evine gidelim... Ekim ayında, içine reyhan otu katarak yumurta kırarak sabırla kaynattığı pekmezinden ikram edecektir. Reyhan otunun kokusu hoştur, tadı damakta kalır pekmezinden... Ve bu eski Ürgüp evinde geçirdiğiniz anlar unutulmayacaktır.

Avanos... Kızılırmak vadisinde bir güzel belde... Kızılırmak sanki ona bir deniz kıyısı şehri havasını vermektedir. Havasında saman yakmaktan ileri gelen dumanlar... Yanık toprak kokusu... Burası çömlekçiler beldesidir. Ekmeğini taa Hitit çağından bu yana çanak, testi yaparak kazanan insanların diyarıdır.

Kalaba'dan Topaklı'ya doğru o sonsuz ekeneklerde ilerledikten sonra şifalı sıcak sular diyarı Kozaklı... Çamurlu göllerden buğular yükselmekte... Fokur fokur kaynayan sulara doğru bir çocuk değneğine bağladığı çıkınının uzatmış... Çıkında yumurta, patates... Doğal enerji varken dene başka bir ısıtma aracı kullansın? Doğa öğretmendir...

Karasenirin yonca bahçelerinde yürüyoruz. Havada yeni biçilmiş yoncanın o serin kokusu, birden tren yolu ve katar katar tren... Kayseri-Ankara seferini yapmaktadır. Sakın şaşırmayın...

Anadolu'da bir dinsel çekim merkezi... Mevlâna, nasıl ki Konya'yı bir ziyaret merkezi durumuna getirmişse, Hünkâr Hacıbektaş Veli de eski Sulucakarahöyük köyünü bir ziyaretgâh yapmıştır. Dergâhı buradadır. Her yıl ağustos ortalarında, onbinlerce insan bir kutsal görevi yerine getirmek için Hacıbektaş'a koşarlar... Vilâyetname'de adı geçen Hırka Dağı. Hünkâr, hırkasını dağın doruğuna serer, Kızılırmak vadisini seyrederek derin düşüncelere dalarmış.

1720'ye değin burası bir küçük köyü Muşkara adında.... Ne zaman ki, İbrahim , İstanbul yollarına düştü. Saray'a kapılandı. Akıyla, bilgisiyle kabûl ettirdi kendini ve vezir oldu, gittikçe mevki kazandı, makam elde etti; sadrazam oldu. Ahdettiğini gerçekleştirdi. Küçük Muşkara'yı Anadolu yaylasında bir yeni şehre çevirdi. Lâle Devrinin, Devr-i Çırağan'ın rönesansının meyvesidir Nevşehir... Erdaş dağı ormanları bu şehrin uğruna yok edilse de, sonunda ortaya camisi, medresesi, imarethânesi, aşeviyle yâni külliyesiyle bir sağlam belde ortaya çıkmıştır...

Bugün, dağdağası, canlı alışverişleriyle dikkati çeker.

Erciyes'in saçtığı bereketin en güzel örnekleri göz alabildiğine uzanıyor...

Bunun için en güzel seyir yeri Uçhisar... Kalenin tepesine çıkıp oradan bakmalı önce... İnsanın dili tutulur... Germil Dağından Kızılırmak'a kadar şerha şerha yarılmış sayısız vadi, derecik... Peri Bacaları ormanı... Yürürken katılmış tam müsellâh bir büyük ordu... Kaleden inip bu vadilere dalmalı... Güpegündüz bir rüyadır bu...

Serin derelerde kekremsi tadı olan maden suları çıkar. Ve dulda köşelerde fındık bile yetişir. Fakat en güzel meyveler erik, elma, kayısıdır... Yazın tozla boğulduğumuz, kışın çamurla cebelleştığımız yollardan bugün son sürat gidiyoruz.

Nevşehir'den güneye doğru... Yamaçlarında kuzu güttüğümüz Oylu Dağı, Aşıklı Dağı, Ballıkaya...

Sonra düzlükler. İşte Kaymaklı... Eski Eneği... Yer altı şehriyle ve kuru kaymağıyla ünlü...

Sonra Derinkuyu... Geçmişin Malakopea-Melegübüsü... Misli ovasına doğru yayılmış... Görkemli taş kiliseleri dikkati çeker. Korunmuş... Yer altı şehri gez gez bitmez; yerin yedi kat derinliklerine doğru... Can korkusuyla insanlar neler yaratmış; Derinkuyu'da görkemli...

Bütün gece tavşan tozağı kar yağmıştır ve sabahleyin göz kamaştıran güneş açmıştır. Cam gibi bir hava... Güneş olsa da üşür insan...

Gelin, yarım saatlik bir yolculuğu göze alalım ve Kızılırmak vadisinin dulda bir köşesine, Sarıhdır köyüne inelim. Alçaldıkça hava ısınır... Topuz Dağının, Aşıklı Dağının, Erdaş Dağının karlarından eser yoktur burada. İnsanlar duvar diplerinde güneşlenmektedirler ve Kızılırmak bu mevsimde balığını esirgemez. Konuklar için daima hazırda balık bulundurulur. Balığın üstüne lokum tadında kavun... Sarıhdır köylüsünün görgüsü yücedir; konuğunu tok gönderir... Temmuz güneşinde süngertaşı kaplı, yâni hışır tarlalarda karaya yakın yeşillikte yapraklarıyla ceviz ağaçları çıkar. Meyveleri beyinsi... Ve çevrede domates... Tuzu doğadan gelmiş böyle bir domatesi başka yerde yememişsinizdir. Yörenin kendine özgü, kokulu gül üzümünden tatmadan geçmek olmaz. Sahibi gücenir ve der ki "Her bağın üzümünün ayrı tadı var; çiğneyip geçmeyin bizi."

İbrahimpaşa köyünün çalışkan bağcılarının yetiştirdiği ve Osmanlı döneminde İstanbul saraylarında pek rağbet gören Tokaloğlu, Bitirgen, Şekerpare kayısılarını da unutmamalı... Burada kayısının çekirdeği bile değerlendirilir; kavrulur ve çerez olarak konuğa sunulur... Fındık değerindedir; âfiyet olsun...

Selçuklu akıncılar Erciyes çevresinin tuzlu, çorak düzlüklerinden kurtulduktan sonra Topuz Dağının gür meşe ormanlarından batıya doğru baktılar ki üç büyük kale görünmektedir: Hemen orada isim

babası olarak “ad koydular” Dedem Korkut geleneğince: Başhisar, Ortahisar, Uçhisar...

İlk görünen, en yakında olan Başhisar bugünkü Ürgüptür... Çok daha eski adı Osiana... Ve Selçuklular Ürgüp ve Damsa vadisinin Hıristiyan şöhretini silmek için çok uğraştılar. Karamanoğlu camisi bu çabanın sonucudur. Ve birçok Selçuklu emiri bu diyara türbeler yaptırdı. Emir Taş Hun da Damsa köyüne görkemli bir medrese, cami, türbe kondurdu... Çünkü yakındaki Sinasos köyünün manastırları hiç durmadan misyoner yetiştirmekteydi. Sinasos’un bir Türk uygarlık eserine kavuşması daha sonlarına rastlar: İmparatorluğun son dönemlerinde Mustafa Paşa adlı bir Türk büyüğü yaptırır medreseyi bu kasabaya... Günümüzde de tüm görkemiyle yükselir bu anıt eser; sapasağlam...

Ekim ayının ilk haftasında Damsa vadisinde elma indirilir. Bu hasat demektir. Damsa sututarının arkasında gökçe gövertili Dama deryacası göz okşar, gönül ferahlatır. Ülkelerinde, suyun gelbanasına alışmış gezginler bu deryacanın kıyılarını plaj olarak kullanırlar ve gölüm temiz, serin sularından müstefid olurlar. Onlara bir göz atıp bir elma indiren aileyle yârenlik edelim. Onbeşinde kız yanağı elmalar dalları eğmektedir. Fakat elmanın bu duruma gelmesi ne zorluklar pahasıdır. Geceyarısı uykuları bölünmüştür sulama uğruna... Ve ilaç bedelleri yüksektir. Misket, Golden, Amasya, Tavşanbaş, Starking, Kaliforniya... Siz söyleşirken, bahçe sahibi ilerdeki gelinlere göz eder... Az sonra anlarsınız... Soylu Türkmen geleneğinin gereğidir bu: Yolcu, azıksız gönderilmez. Bir bohça içinde elmalar, çömlek peyniri, tandır çöreği yükünüze eklenmiştir... Taşıyacaksınız; gözleriniz dolu dolu...

Anadolu’nun Türkleşme tarihini bu diyarın köy adların bakarak anlamak mümkündür. Yaylada Salur, derelerin yamaçlarında İltaş, Demirtaş, Boyalı, Karlık, Tağar... Göçlerle giderek nüfus yitiren bu güzelim köyler Selçuklu Türk atalarımızın gömütlerinin bulunduğu yerler... Biraz yükselirken vadi boyu Başdere’ye ulaşırsınız. Çağrıldığımız evde coşkudan, sevinçten ağlayabilirsiniz.

Başderenin marifetli hatunları, genç kızları, kendi koyunlarının yünün eğirerek ipe dönüştürmüşler, Kendileri boyamışlar ve basirt tezgahlarda olağanüstü güzel halılar dokumuşlardır. Renkler, nakışlar sarmaş dolaş... Ve halıyı seyrederken siz, hemen kahvaltı sofrası kurulmuştur kalaylı bakır sini üstünde... Yaylanın kaymağı, kovanların balı ve yayla buğdayının ununda taze bazlama...

Nevşehir deyip geçme.

Küçük bir il, büyük ve renk renk bir coğrafya...

.....

* Nüzhet Erman. Nevşehir Valisi.

** Behçet Kenal Çağlar. Ürgüp’te Bağ Bozumu.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştiriliş olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

AĞUSTOS 2021 YIL: 88 SAYI: 1016 ISSN: 1300-1450

Hiçbir meyve, olgunlaşmadan tat vermez